

BERNADETA WILK
<https://orcid.org/0000-0003-2518-3897>
(Archiwum Nauki PAN i PAU)

ZWIĄZKI AMBROŻEGO GRABOWSKIEGO Z TOWARZYSTWEM NAUKOWYM KRAKOWSKIM¹

Abstrakt

Celem artykułu jest zaprezentowanie związków Ambrożego Grabowskiego, krakowskiego księgarza, antykwariusza i kolekcjonera, z Towarzystwem Naukowym Krakowskim. Wybrany 18 marca 1837 roku członkiem czynnym dokładał wszelkich starań, aby do grona TNK przyjmowani byli ludzie nauki i kultury godni tego wyróżnienia. Dzięki niemu w poczet członków korespondentów Towarzystwa przyjęci zostali Antoni Oleszczyński, artysta sztuki rytowniczej, i Wojciech Albert Sowiński, pianista i kompozytor. Tekst ukazuje Ambrożego Grabowskiego jako darczyńcę i ofiarodawcę na rzecz TNK. Dary przez niego ofiarowane to datki pieniężne, prace własnego autorstwa, a także materiały archiwalne oraz artefakty zbierane i gromadzone przez niego na przestrzeni lat. Załącznikami do artykułu są dwie edycje źródłowe – autobiografia i testament Ambrożego Grabowskiego, które przekazał Towarzystwu.

Słowa kluczowe: Ambroży Grabowski, Towarzystwo Naukowe Krakowskie, dar, ofiarodawstwo

Poniższy artykuł stanowi uzupełnienie drukowanych wyników badań nad życiem i działalnością Ambrożego Grabowskiego. W dostępnej literaturze szczególną uwagę poświęcano zebraniu ogólnych faktów z życia tego pasjonata przeszłości miasta Krakowa i jego działalności księgarskiej. Przykładem jest jego biogram wraz z informacjami bibliograficznymi w *Polskim słowniku biograficznym*. Interesującym źródłem wiedzy są dwa tomy *Wspomnień Ambrożego Grabowskiego* wydane przez Stanisława Estreichera w 1909 roku. W 1968 roku, w stulecie śmierci, Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa poświęciło Ambrożemu Grabowskiemu specjalny tom „Rocznika Krakowskiego”. Zajmujące są również artykuły autorstwa Jadwigi Handzlik *Krakowskie lata Ambrożego Grabowskiego*

go i Władysława Gasidły *Ambroży Grabowski i jego krakowski świat* opublikowane w roczniku społeczno-kulturalnym „Almanach Kęcki”. Wart uwagi jest też tekst Konrada Meusa *Krakowski żywot Ambrożego Grabowskiego* zawarty w niewielkiej publikacji pt. *Ambroży Grabowski* wydanej przez Towarzystwo Miłośników Kęt w 150. rocznicę śmierci krakowskiego dzięjopisarza².

W prezentowanym artykule wykorzystano materiały archiwalne pochodzące z zespołu akt Towarzystwa Naukowego Krakowskiego przechowywanego w Archiwum Nauki PAN i PAU, m.in. Dzienniki podawcze korespondencji TNK z lat 1840–1860, 1860–1872 i Korespondencję Prezesa TNK z lat 1840–1845, 1849/1850, 1851/1852, 1858, 1859, 1866, 1868–1869; ponadto Protokoły posiedzeń ogólnych prywatnych i publicznych TNK z lat 1834–1856, Protokoły posiedzeń ogólnych prywat-

¹ Towarzystwo Naukowe Krakowskie (dalej: TNK) – towarzystwo naukowe założone w 1815 roku w Krakowie, w 1873 przekształcone w Akademię Umiejętności, od 1918 roku funkcjonującą pod nazwą Polskiej Akademii Umiejętności. Zespół akt Towarzystwa Naukowego Krakowskiego przechowywany jest w Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauki i Polskiej Akademii Umiejętności (dalej: Archiwum Nauki PAN i PAU). Zob. <http://inwentarz.tnk.krakow.pl/>.

² Jadwiga Handzlik, *Krakowskie lata Ambrożego Grabowskiego*, „Almanach Kęcki”, 1998, nr 2 s. 107–110; Władysław Gasidło, *Ambroży Grabowski i jego krakowski świat*, „Almanach Kęcki”, 2003, nr 7, s. 35–49; Konrad Meus, *Krakowski żywot Ambrożego Grabowskiego*, w: *Ambroży Grabowski*, Kęty 2018, s. 51–60.

nych TNK z lat 1857–1860, 1860–1870 oraz Protokoły posiedzeń Komitetu TNK z lat 1857–1858, 1863–1872. Ciekawym źródłem archiwalnym jest Księga Darów 1859–1871 przechowywana w Dziale Zbiorów Specjalnych Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie. Materiał archiwalny uzupełniają teksty drukowane w „Roczniku Towarzystwa Naukowego Krakowskiego”.

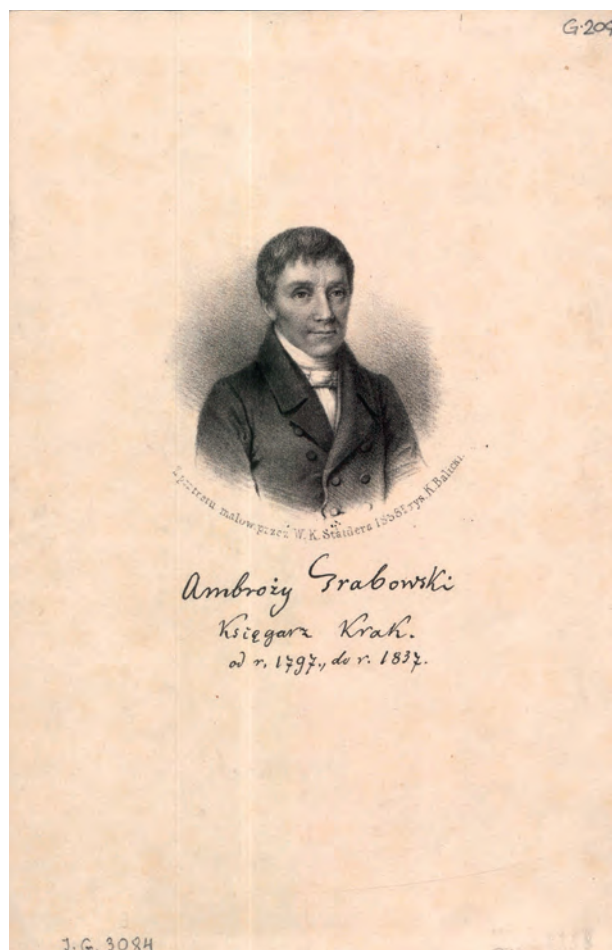
W 1797 roku piętnastoletni Ambroży Grabowski (1782–1868) wyjechał z rodzinnych Kęt i przybył do Krakowa. Dzięki koligacjom rodzinnym rozpoczął praktykę w znanej księgarni Antoniego Ignacego Gröbla (1770–1799)³. Po kilku latach praktykowania w zawodzie księgarza awansował na samodzielnego pracownika, potem wspólnika, a w 1818 roku otworzył własną księgarnię w Rynku Głównym w kamienicy nr 13. „Księgarnia jego była to szczupła izdebka przy ulicy Grodzkiej, w samym prawie rynku mieszcząca się. Główne jego bogactwo stanowiły dawne książki i broszury polskie, na których właściciel znał się doskonale. Tu schodzili się prawie wszyscy literaci krakowscy i stąd najrzadsze tak zwane białe kruki otrzymywali ówcześni bibliomani polscy; bo Grabowski, w całym znaczeniu tego słowa, był długo jedynym uczonym antykwariuszem nie tylko w Krakowie, ale i w całej Polsce, mającym najrozleglejsze stosunki ze zbieraczami dawnych zabytków piśmiennych. U niego więc skupiały się tego rodzaju interesa, zwykle z obopólną korzyścią dokonywane”⁴. Po zgromadzeniu pokaźnego majątku, w 1837 roku zamknął księgarnię i poświęcił się w pełni kolekcjonerstwu zabytków przeszłości, pisarstwu oraz pracy naukowo-kulturalnej i społecznej⁵. Ambroży Grabowski wchodził w skład dyrekcji Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych, był sędzią pokoju i członkiem komisji magistrackich miasta Krakowa. W dniu 18 marca 1837 roku Towarzystwo Naukowe Krakowskie wybrało Ambrożego Grabowskiego, „[...] autora wielu dzieł użytecznych i księgarza krakowskiego [...]”⁶, członkiem

³ Jan Pachonński, *Antoni Ignacy Grebel (1770–1799)*, w: *Polski słownik biograficzny* (dalej: PSB), t. 8, Wrocław 1959–1960, s. 562–563.

⁴ *Ambroży Grabowski*, „Tygodnik Ilustrowany”, 1861, nr 79, s. 114.

⁵ Karol Estreicher, *Ambroży Grabowski (1782–1868)*, w: PSB, t. 8, Wrocław 1959–1960, s. 481–483.

⁶ Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posiedzeń ogólnych prywatnych i publicznych TNK z lat 1834–1856, sygn. TNK–6 (Sto dziewiętnaste posiedzenie zwykłe dnia 18 marca 1837 roku, rkps, k. 27v); Archiwum Nauki PAN i PAU, Korespondencja Prezesa TNK z lat 1840–1845, sygn. TNK–30 (Członkowie czynni, rkps,

1. Portret Ambrożego Grabowskiego, rys. Karol Balicki 1838, Biblioteka Narodowa, sygn. G.3084/I (public domain)

czynnym. Jeszcze przed wstąpieniem w jego szeregi, wzbogacał on Towarzystwo różnymi darami⁷. Dnia 18 lutego 1832 roku na posiedzeniu publicznym prezes Alojzy Rafał Estreicher (1786–1852)⁸,

k. 60); *Lista imienna członków Towarzystwa Naukowego Krakowskiego z Uniwersytetem Jagiellońskim połączonego od roku 1815 do roku 1843*, „Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakowskiego”, T. 17: 1843, s. 333. Razem z Ambrożym Grabowskim na członka czynnego TNK wybrano prawnika Wiktora Kopffa, który w 1837 roku poślubił Józefę, córkę Ambrożego Grabowskiego. Zob. Irena Homola, *Wiktor Adam Kopff (1805–1889)*, w: PSB, t. 14, Wrocław 1968–1969, s. 18–20.

⁷ Bogumiła Schnaydrowa, *Działalność kolekcjonerska Towarzystwa Naukowego Krakowskiego*, „Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie”, T. 16: 1970, s. 51–98; eadem, *Ofiarodawcy Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Z badań nad proveniencją zbiorów Biblioteki PAN w Krakowie*, „Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie”, T. 21: 1975, s. 99–132.

⁸ Władysław Szafer, *Alojzy Rafał Estreicher (1786–1852)*, w: PSB, t. 6, Kraków 1948, s. 306–307.

wspomniawszy o pracach Towarzystwa, „[...] wyliczył dary, którymi Towarzystwo przez hojność trojskiwych o dobro naukowe mężów w roku zeszłym zbogacone zostało”⁹. Wśród darczyńców prezes wymienił m.in. Ambrożego Grabowskiego, który „[...] darował Krakowskie Kointelligencje i wiadomości”¹⁰. Jako pełnoprawny członek TNK Ambroży Grabowski uczestniczył w posiedzeniach publicznych i prywatnych. Posiedzenia publiczne odbywały się trzy razy w roku „[...] dnia 18 lutego na pamiątkę swego założenia; w pierwszy poniedziałek po Zielonych Świątkach na pamiątkę przeniesienia Uniwersytetu Jagiellońskiego; dnia 1 października na obchód otwarcia kursu naukowego w Uniwersytecie”¹¹. Posiedzenia prywatne miały miejsce „[...] w pierwszej połowie miesiący grudnia, kwietnia i lipca każdego roku”¹². Ambroży Grabowski nie tylko brał w nich czynny udział, ale także zabiegał o to, aby do grona Towarzystwa przyjmowani byli uczeni i twórcy kultury godni tego zaszczytu. W korespondencji prezesa znajduje się list Józefa Ignacego Kraszewskiego (1812–1887)¹³, na którego podstawie można przypuszczać, że Ambroży Grabowski miał swój udział w wyborze pisarza i publicysty do grona członków TNK. „Towarz[ystwo] Nauk[owe] Krak[owskie] uczyniło mi wielki zaszczyt, za który prawdziwą i dożgonną zachowam wdzięczność, licząc mnie między członków swoich. [...] chciej W[ielmożny] P[anie] Dobr[odzieju] oświadczyć, jakie są moje uczucia dla Towarz[ystwa] i jak wysoko cenię tę chlubną dla mnie pamięć. Kładę to wyżej nad inne zaszczyty wszelkie i z serca wdzięczny jestem. Daj Boże na to zasłużyć. Radbym okazać moje uczucie, przypisując Towarzystwu jedno z pism moich, i nie chybnie to uczynię”¹⁴.

⁹ *Zdanie sprawy z czynności rocznych Towarzystwa Naukowego z Uniwersytetem Jagiellońskim połączonego przez Ałojzego Rafała Estreichera, rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego i prezydującego w tymże Towarzystwie na posiedzeniu publicznym dnia 18 lutego 1832 r.* „Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakowskiego”, T. 15: 1833, s. 76.

¹⁰ *Ibidem*, s. 79.

¹¹ *Statut Towarzystwa Naukowego Krakowskiego z Uniwersytetem Jagiellońskim połączonego*, „Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakowskiego”, T. 16: 1841, s. 386.

¹² *Ibidem*.

¹³ Wincenty Danek, *Józef Ignacy Kraszewski (1812–1887)*, w: PSB, t. 15, Wrocław 1970, s. 221–229.

¹⁴ Archiwum Nauki PAN i PAU, Korespondencja Prezesa TNK z lat 1849–1850, sygn. TNK–36 (List Józefa Ignacego Kraszewskiego z dnia 5 czerwca 1850 roku do Ambrożego Grabowskiego, rkps, k. 64); Archiwum Nauki PAN i PAU, Dziennik podawczy korespondencji z lat 1840–1860, sygn. TNK–28, nr 25/1850, rkps, k. 26v.

Na posiedzeniu Komitetu TNK 15 czerwca 1857 roku przedstawiono wniosek Ambrożego Grabowskiego, który zaproponował dwóch kandydatów na członków korespondentów – Antoniego Oleszczyńskiego (1794–1879), artystę sztuki rytowniczej, i Wojciecha Alberta Sowińskiego (1805–1880), pianistę i kompozytora¹⁵. „Podpisany ma honor przedstawić szan[ownemu] Komitetowi Towarzystwa Krak[owskiego] przyjaciół nauk dwóch kandydatów godnych tego zaszczytu na członków korespondentów pomienionego Towarzystwa [...]. Jeżeli ci oba znakomici ziomkowie nasi do zaszczytu tego przyjęci będą, podpisany przyjmie dla nich dowody przyjęcia (dyplomata) i takowych przesłanie im ułatwi”¹⁶. Z braku czasu Komitet odłożył rozpatrzenie wniosku „Szanownego Kolegi Grabowskiego Ambrożego”¹⁷ do następnego posiedzenia. Podczas posiedzenia Komitetu 31 października 1857 roku, ponownie zaprezentowano pretendenta na członków korespondentów¹⁸, a 5 marca 1858 roku Towarzystwo Naukowe Krakowskie Antoniego Oleszczyńskiego i Wojciecha Sowińskiego „[...] w poczet członków swoich przyjęło”¹⁹. W dniu 16 marca 1858 roku sekretarz Towarzystwa Stefan Ludwik Kuczyński (1811–1887)²⁰ przesłał dyplomata „[...] na ręce Szan[ownego] Ambrożego Grabowskiego, członka czynnego Tow[arzystwa], dołączając statuta, spis członków i spis darów”²¹ dla nowo wybranych członków korespondentów. Podziękowanie za wybór

¹⁵ Janina Wiercińska, *Antoni Oleszczyński (1794–1879)*, w: PSB, t. 23, Wrocław 1978, s. 751–753; Elżbieta Szczepańska-Lange, *Wojciech Sowiński (1805–1880)*, w: PSB, t. 41/1, z. 168, Warszawa 2002, s. 17–21.

¹⁶ Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posiedzeń Komitetu TNK z lat 1857–1858, sygn. TNK–10 (Posiedzenie siódme dnia 15 czerwca 1857 roku, rkps, k. 20).

¹⁷ Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posiedzeń Komitetu TNK z lat 1857–1858, sygn. TNK–10 (Posiedzenie siódme dnia 15 czerwca 1857 roku, rkps, k. 19v).

¹⁸ Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posiedzeń Komitetu TNK z lat 1857–1858, sygn. TNK–10 (Posiedzenie siódme dnia 15 czerwca 1857 roku, rkps, k. 25); Archiwum Nauki PAN i PAU, Dziennik podawczy korespondencji z lat 1840–1860, sygn. TNK–28, nr 106/1857, rkps, k. 52v; Archiwum Nauki PAN i PAU, sygn. TNK–28, nr 112/1857, rkps, k. 53.

¹⁹ Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posiedzeń ogólnych prywatnych TNK z lat 1857–1860, sygn. TNK–7 (Posiedzenie czwarte dnia 5 marca 1858 roku, k. 10v).

²⁰ Tadeusz Piech, Bronisław Średniawa, *Stefan Ludwik Kuczyński (1811–1887)*, w: PSB, T. 16, Wrocław 1971, s. 91–92.

²¹ Archiwum Nauki PAN i PAU, Dziennik podawczy korespondencji z lat 1840–1860, sygn. TNK–28, nr 41/1858, rkps, k. 57.

Do protokołu posiedzenia Komitetu C.K. Towarzystwa Naukowego
z dnia 1857 czerwca 1857 r.

Posłany ma honor przedkazać, że
Komitetowi Towarzystwa Krak. Przyjaciół
Nauk, dwóch kandydatów godnych tego
zawodu, na listonku korespondentów po-
mianionych Towarzystwem, a tymi są:

1) Antoni Oleszczyński Artysta szkiki ry-
towniczy rzeźbiarstwo i prawnicy w
Paryżu. Jest on autorem pięknej Diety
pod tytuł. Nipomnienia o Polakach, co stali
w obywateli i obywateli krajowi, z 45. ry-
cinami jego rylca, i który nie byłby to
élève de l'Académie Impér. des beaux Arts
de St. Pétersbourg, Membre de l'Académie Impé-
riale et Royale de Florence, et de la Société
Philotechnique de Paris.

2) Albert Sowiński Artysta Murzyn, osiadł w Paryżu,
wielu kompozycji murzynów, wykonał w Paryżu,
Membre de la Société Philotechnique de Paris,
de celle des Enfants d'Apolon de Paris et de Venise,
et de la Société Musicale de Vienne.
Wtenczas też drukuje on w Paryżu wspaniałe
druki: des Musiciens Polonais Anciens et mo-
dernes, Dictionnaire de Théorie, composition etc.

Jeżeli ci dwa znakomici ziomkowie nasi do
razu nie będą mogli być, podaliśmy propozycję sta-
nia dwóch przynajmniej: dyplomata i takowego pre-
stania im ufności.

Kraków
S. A. Grabowski
1857

2. rękopisem użanowanym.
Ambroży Grabowski

2. Pismo Ambrożego Grabowskiego z propozycją wy-
boru na członków korespondentów TNK Antoniego Olesz-
czyńskiego i Alberta Sowińskiego, Kraków 15 czerwca
1857 r., Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posie-
dzeń Komitetu TNK z lat 1857–1858, sygn. TNK – 10,
rkps, k. 20

Albert Sowiński przesłał na ręce prezesa Francisz-
ka Wężyka (1785–1862): „[...] odebrałem dyplom
mojej nominacji na współpracownika Towarzystwa
Naukowego Krakowskiego. Ten zaszczyt przejął
mnie wdzięcznością i powiększył jeszcze chęć moją
stania się onego godnym. [...] nie mogłem wcze-
śniej podziękować Towarzystwu, zwłaszcza że nie

wiedziałem, u kogo się znajdował dyplom, jako też
i broszurki z listem W^{ro} Ambrożego Grabowskiego.
Dopiero po powrocie moim z południowej Francji
odebrałem od p[ana] Ant[oni]ego Oleszczyńskiego
wszelkie dowody tak pochlebnego dla mnie wyboru
Towarzystwa. Upraszam więc łaskawego Pana Pre-
zesa Dobrodzieja, abyś chciał wynurzyć Panie moje
najgłębsze podziękowania członkom Towarzystwa
Naukowego Krakowskiego, iż mnie, choć oddalo-
nego ziomka, ale zawsze pracującego dla ojczyzny,
chcieli do siebie zbliżyć na obszernej niwie nauk
i przez to dali mocniejszy popęd słabym zdolno-
ściom moim”²².

Przed wszystkim jednak Ambroży Grabowski
zasłynął jako hojny darczyńca na rzecz Towarzystwa
Naukowego Krakowskiego i zyskał miano „[...] nie-
strudzonego zbieracza pamiątek krakowskich, rycin,
rękopisów, druków i tego wszystkiego, co nazywano
starożytnościami [...]”²³. „Był zbieraczem i kolek-
cjonerem wszelkich pamiątek historycznych. Był
wreć natchnionym szperaczem, dzięki czemu po-
trafił odnajdywać i rozpoznawać cenne świadectwa
przeszłości”²⁴. Dary składane przez Ambrożego Gra-
bowskiego Towarzystwu można podzielić na dwie
grupy. Jedną z nich są prace jego autorstwa będące
wynikiem działalności twórczej, drugą natomiast
stanowią materiały archiwalne i artefakty groma-
dzone przez niego na przestrzeni lat²⁵. Zasłużony dla
Krakowa pasjonat historii, nauki i kultury wzbogacił
księgozbiór Towarzystwa, przekazując mu swoje pu-
blikacje – w 1852 roku *Dawne grobowiska znajdu-
wane w krakowskim*²⁶, w 1858 – *Początek ikonografii*

²² Archiwum Nauki PAN i PAU, Korespondencja Pre-
zesa TNK z 1859 roku, sygn. TNK–48 (List Alberta So-
wińskiego z dnia 14 stycznia 1859 roku, rkps, k. 9–9v);
Archiwum Nauki PAN i PAU, Dziennik podawczy kore-
spondencji z lat 1840–1860, sygn. TNK–28, nr 9/1859,
rkps, k. 75.

²³ B. Schnaydrowa, *Działalność kolekcjonerska*, op.
cit., s. 65.

²⁴ W. Gasidło, *Ambroży Grabowski*, op. cit., s. 39.

²⁵ Ewa Danowska, *Darczyńcy i ich dary dla Towarzy-
stwa Naukowego Krakowskiego, Biblioteki AU, Biblioteki
PAU oraz Biblioteki Naukowej PAU i PAN*, „Rocznik Bi-
blioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”, T. 66: 2021,
s. 91; Zob. także Marcin Maciuk, *W trosce o narodowe
pamiątki – ofiarodawstwo na rzecz Towarzystwa Nauko-
wego Krakowskiego w świetle materiałów archiwalnych*,
w: *Towarzystwo Naukowe Krakowskie w 200-lecie zało-
żenia (1815–2015). Materiały konferencji naukowej 9–10
grudnia 2015*, Kraków 2016, s. 229–239.

²⁶ Archiwum Nauki PAN i PAU, Korespondencja Prezesa
TNK z lat 1851–1852, sygn. TNK–38 (Protokół posiedze-
nia Komitetu Akademickiego TNK dnia 15 czerwca 1852
roku, rkps, k. 50).

naszej²⁷, w 1859 – *Zbierankę pomniejszych wiadomości w dziedzinie sztuk nadobnych*²⁸, w 1868 – *Przewodnik do grobów królów polskich*²⁹. Znacznie obszerniejszy jest zbiór rozmaitych materiałów rękopiśmiennych oraz obiektów rzemiosła artystycznego zebranych i przekazanych przez Ambrożego Grabowskiego Towarzystwu. W 1840 roku „[...] ofiarował 21 tomów różnych gazet”³⁰, w 1861 przesłał „[...] w darze siedem sztuk historycznych zabytków Kruszcowych”³¹, w 1864 roku „[...] przysłał do biblioteki Tow[arzystwa] Nauk[owego] czterdzieści osiem rękopiśmiennych foliantów oprawnych, zawierających rejestra dochodów i rozchodów szpitala S. Sebastiana i Rocha od r. 1617 do 1758”³², w 1865 ofiarował „[...] dzieło *Chronicon Abbatis Ursper-*

gensis”³³ i „[...] przesłał rycin i litografii dziewięć”³⁴, a w 1866 roku „[...] przyniósł w darze cztery broszurki, a właściwie dziełka: Wężyka, J.N. Kamińskiego i rozprawę Józefa Łęskiego wydaną w r. 1814”³⁵.

Rok 1862 obfitował w najliczniejsze dary przekazane przez krakowskiego księgarza. W Dzienniku podawczym korespondencji prezesa TNK widnieje zapis z dnia 2 lipca 1862 roku, w którym odnotowano: „W^y Ambroży Grabowski przesłał do biblioteki Tow[arzystwa] sto kilka książek, 120 broszur, wiele map, obrazów i podobizn dyplomów i starych pism”³⁶. Księga Darów za lata 1859–1871 (wpis z 29 czerwca 1862 roku) wylicza 79 dzieł ofiarowanych do zbiorów TNK przez Ambrożego Grabowskiego oraz „[...] 20 i pięć innych dziełek, 120 broszur, dzieło *Le grande porte fenille politique* i wiele podobizn dyplomów, map, obrazów et. ctr.”³⁷. Według Księgi darów 29 czerwca 1862 roku Ambroży Grabowski „[...] ofiarował do zbiorów Towarzystwa następujące dzieła:

1) *Nocleg w Apeninach*, operę Mireckiego³⁸

²⁷ Archiwum Nauki PAN i PAU, Dziennik podawczy korespondencji z lat 1840–1860, sygn. TNK–28, nr 15/1858, rkps, k. 55; Ambroży Grabowski, *Początek ikonografii naszej*, Warszawa 1857.

²⁸ Archiwum Nauki PAN i PAU, Dziennik podawczy korespondencji z lat 1840–1860, sygn. TNK–28, nr 425/1859, rkps, k. 110; Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU, rkps 3697 (Księga Darów 1859–1871, l. 197, rkps, k. 9v); B. Schnaydrowa, *Ofiarodawcy Towarzystwa*, op. cit., s. 116; Ambroży Grabowski, *Zbieranka pomniejszych wiadomości w dziedzinie sztuk nadobnych*, Warszawa 1859.

²⁹ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU, rkps 3697 (Księga Darów 1859–1871, l. 1402, rkps, k. 63); B. Schnaydrowa, *Ofiarodawcy Towarzystwa*, op. cit., s. 116; Ambroży Grabowski, *Groby, trumny i pomniki królów polskich w podziemiach i wnętrzu Katedry krakowskiej na Wawelu*, wyd. 2 znakomicie pomnożone, Kraków 1868.

³⁰ Archiwum Nauki PAN i PAU, Korespondencja Prezesa TNK z lat 1840–1845, sygn. TNK–30 (Dary dla Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego uczynione w roku 1839/1840, rkps, k. 78).

³¹ Archiwum Nauki PAN i PAU, Dziennik podawczy korespondencji z lat 1860–1872, sygn. TNK–29, nr 328/1861, rkps, k. 26v; Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU, rkps 3697 (Księga Darów 1859–1871, l. 283, rkps, k. 32).

³² Archiwum Nauki PAN i PAU, Dziennik podawczy korespondencji z lat 1860–1872, sygn. TNK–29, nr 78/1864, k. 71v; Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU, rkps 3697 (Księga Darów 1859–1871, l. 945, rkps, k. 48); B. Schnaydrowa, *Ofiarodawcy Towarzystwa*, op. cit., s. 127; Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU, rkps 822–868, *Księga dochodów i wydatków krakowskiego szpitala śś. Sebastiana i Rocha*, 1615–1622, 1625, 1629–1630, 1632–1635, 1637, 1641–1645, 1648–1652, 1667, 1671–1675, 1680–1681, 1683–1689, 1695–1709, 1711, 1715–1716, 1722–1724, 1727–1732, 1747–1758; Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU, rkps 869, *Odpisy aktów dotyczących krakowskiego szpitala śś. Sebastiana i Rocha*, 1712–1732.

³³ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU, rkps 3697 (Księga Darów 1859–1871, l. 1113, rkps, k. 53); B. Schnaydrowa, *Ofiarodawcy Towarzystwa*, op. cit., s. 116; Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 4112, Burchardus Urspergensis, *Chronicon abbatis Vrspergen[sis] A Nino rege Assyriorvm magno: Vsque Ad Fridericvm. II. Romanorvm imperatorem*, Augusta Vinde-licorum, 1515.

³⁴ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU, rkps 3697 (Księga Darów 1859–1871, l. 1134, rkps, k. 53v); B. Schnaydrowa, *Ofiarodawcy Towarzystwa*, op. cit., s. 131.

³⁵ Archiwum Nauki PAN i PAU, Dziennik podawczy korespondencji z lat 1860–1872, sygn. TNK–29, nr 42/1866, k. 100v; Józef Łęski, *Rozprawa o nauce przyrodzenia*, Kraków 1814. Brak sygnatur przy starodrukach i książkach ofiarowanych przez Ambrożego Grabowskiego oznacza, że nie udało ustalić się obecnego miejsca przechowywania dzieła.

³⁶ Archiwum Nauki PAN i PAU, Dziennik podawczy korespondencji z lat 1860–1872, sygn. TNK–29, nr 184/1862, rkps, k. 42; B. Schnaydrowa, *Ofiarodawcy Towarzystwa*, op. cit., s. 116, 127; Ewa Niedziałkowska, *Ofiarodawcy obiektów kartograficznych dla Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Opis i znaczenie zbiorów*, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”, T. 60: 2015, s. 46.

³⁷ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU, rkps 3697 (Księga Darów 1859–1871, l. 401, rkps, k. 38; B. Schnaydrowa, *Ofiarodawcy Towarzystwa*, op. cit., s. 129, E. Niedziałkowska, *Ofiarodawcy obiektów kartograficznych*, op. cit., s. 42–43.

³⁸ Biblioteka Jagiellońska (dalej: BJ), Muz. 19977 III; Franciszek Mirecki, *Nocleg w Apeninach. Opera komiczna w dwu aktach*, Milano 1850. Druk trafił do BJ jako dar Biblioteki PAN.

- 2) „Mrówki Poznańskie” zeszytów 11³⁹
- 3) *Bibliotheca Ossoliniana*, Speisera⁴⁰
- 4) *Vitae Pontificum Romanorum*, Sandiniego, egzemplarzy dwa⁴¹
- 5) *Dictionnaire infernal*, par Collin de Plancy⁴²
- 6) *Baltazar Gracyan*, hr. Sierakowskiego⁴³
- 7) *Informacya matematyczna ciekawego Polaka*, Wojciecha Bystrzonowskiego⁴⁴
- 8) „Rocznik Wojskowy Królestwa Polskiego”⁴⁵
- 9) *Epitome Rerum Bohemicarum*, Bohuslavi Balbini⁴⁶
- 10) *Zakon Maltański w Polsce*, Krzyżowskiego⁴⁷
- 11) *Centifolium Camaldulense*, Ziegelbauera⁴⁸

³⁹ „Mrówka Poznańska. Pismo ku użytecznej zabawie rozumu i serca” – miesięcznik wydawany w Poznaniu w latach 1821–1822.

⁴⁰ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU 158445 I Zb.Spec.; PAU Zb.Spec. 14/1, Anzelm Speiser, *Bibliotheca Ossoliniana, sive Catalogus librorum, quos olim possedit vir illustrissimus Josephus Comes Ossolinski, ordinum Regni Poloniae eques, palatinus Podlachiae: quorum auctio fiet Cracoviae A.D. 24. Junii 1803*, Cracoviae 1803.

⁴¹ Antonio Sandini, *Vitae Pontificum Romanorum ex Antiquis Monumentis Descriptae*, Ferrariae (wiele wydań).

⁴² Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU 164247 II B.Kat., PAU B.Kat. 12/1, Collin de Plancy, Jacques Albin Simon, *Dictionnaire infernal, ou Répertoire universel des êtres, des personnages, des livres, des faits et des choses qui tiennent aux apparitions, à la magie, au commerce de l'enfer, aux démons, aux sorciers, aux sciences occultes...*, Paris 1844.

⁴³ Baltazar Gracjan doskonalący dworskiego człowieka przez 300 maksym w języku hiszpańskim wydanych, potem językiem polskim przez W.J. Ks. Wacława Hrabiego Sierakowskiego, proboszcza katedry Krakowskiej. Maksymy dla urzędników, Kraków 1802.

⁴⁴ Wojciech Bystrzonowski, *Informacya Matematyczna, Rozumnie Ciekawego Polaka, Świat Cały, Niebo, y Ziemię, y co na nich iest W trudnych Kwestyach y Praktyce iemuż Ułatwiająca*, Lublin (wiele wydań).

⁴⁵ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU 4858 I, „Rocznik Wojskowy Królestwa Polskiego na Rok 1817–1830”.

⁴⁶ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 5420, Bohuslav Balbín, *Epitome Historica Rerum Bohemicarum: Qvam Ob Venerationem Christianae Antiquitatis, Et Primae In Bohemia Collegialis Ecclesiae Honorem, Boleslaviensem Historiam Placuit Appellare: In ea ... Qvinque Libris explicantur, & statuuntur: Adjecti sunt Libri duo ... de Antiquissimo Boleslaviensis Ecclesiae Collegio...*, Praegae 1677.

⁴⁷ Adrian Krzyżanowski, *Zakon maltański w Polsce*, Warszawa 1845.

⁴⁸ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 5441, Magnoald Ziegelbauer, *Centifolium Camaldulense Sive Notitia Scriptorum Camaldulensium: Quam Ceu Prodromum Exceptura Est Bibliotheca Patrum Camaldulen-*

sium Seu Operum Ad Historiam, Disciplinam, Et Ascesin Sac. Ord. Camald. Attinentium Collectio: Tomis VI. Comprehensive. Cujus Bibliothecae, seu Collectionis accurandae hic ad calcem praevis exhibetur, Venetiis 1750.

⁴⁹ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 5439, Marco Fabio Calvi, *Antiquae Urbis Romae Cvm Regionibus Simvlachrum*, Basileae 1558.

⁵⁰ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 8992, Athanasius Kircher, [...] *China Monumentis Qva Sacris qua Profanis, Nec non variis Naturae & Artis Spectaculis, Aliarumque rerum memorabilium Argumentis Illustrata, Auspiciis Leopoldi Primi, Roman. Imper.* [...], Amstelodami 1667.

⁵¹ Ambrosius Calepinus, *Dictionarium Latinae Linguae: Multis uarijsque ex authoribus collectum, & nunc exquisitiore quam antehac unquam cura recognitum, locupletatum, & in Latinas dictiones ac proprias distinctum: Inscriptae sunt etiam singulis dictionibus Latinis, quae per Alphabeti ordinem explicantur, certae quantitatis syllabarum notae: Omnium uero quae recens accessere ratio copiose in ipsa statim Praefatione candido Lectori redditur*, Basileae 1544.

⁵² Mátyás Bél, *Notitia Hungariae novae historico geographica, divisa in partes quatuor, quarum prima, Hungariam Cis-Danubianam; altera, Trans-Danubianam, tertia, Cis-Tibiscanam, quarta Trans-Tibiscanam: universim* 48. Comitatus designatan, expromit... (kilka tomów).

⁵³ Pascal François Joseph Gosselin, *Géographie des grecs analysée; ou Les systèmes d'Ératosthènes, de Strabon et de Ptolémée comparés entre eux et avec nos connoissances modernes...*, Paris 1790.

⁵⁴ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 5416, Stefano Antonio Morcelli, *Inscriptiones Commentariis Svbiectis*, Romae 1783.

⁵⁵ Jan Mączyński, *Lexicon Latino Polonicvm, Ex Optimis Latinae Linguae Scriptoribus Concinnatum / Ioanne Maczinsky Equite Polono Interprete; Opus antehac non uisum, & quod non modo Polonis, sed & reliquis omnibus Nationibus Regnis & populis, qui Slaonica lingua utuntur [...]; Cautum est Priuilegio Sacrae & Serenissimae Regiae Maiestatis Poloniae [...]*, Regiomonti Borvssiae 1564.

⁵⁶ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 6462, Archimedes, *Archimedis De Iis Qvae Vehvntvr In Aqva Libri Dvo / A Federico Commandino Urbinate In Pristinvm Nitorem Restitvti, Et Commentariis Illvstrati*, Bononiae 1565.

21) *Liber de centro gravitatis solidorum*, Commandiniego⁵⁷

22) Dwadzieścia i cztery różnych kalendarzy krakowskich na rok 1748

23) Olai Magni, *De gentibus septentrionalibus*⁵⁸

24) Samuela St. Floriano *Tractatus de formandis epistolis*⁵⁹

25) Zoologia Jarockiego tomów 5⁶⁰

26) *Ovidii Nasonis, Opera* Lugduni 1512 wydane⁶¹

27) *Plac polityki*, Ogińskiego Tadeusza⁶²

28) *Opera Historica Domini Poninski*, Maksym. Krolikiewicza⁶³

29) Rozprawy nad sprzedażą dóbr z ordynacji Myszkowskich tomów 3 i tomik odpowiedzi⁶⁴

30) *Stanislas Roi de Pologne*, par Renneville, tomów 3⁶⁵

31) *Marina Mniszech*, par Artur Potocki⁶⁶

32) Brosčiusza arytmetyka⁶⁷

33) *Il trionfo della Santa Sede e della Chiesa*⁶⁸

34) *Jędrzeja Kanona Lyricorum libri IV*⁶⁹

35) *De vita Francisci*, Commendoni Jana Kasy⁷⁰

36) *Sposób łatwy chronologii dziejów*, tłumaczone z Buffiera⁷¹

37) *Anegdoty o Piotrze Wielkim i o Katarzynie I* wyjęte z Koxa⁷²

38) *Widok polityczny Polski 1791*⁷³

39) *Kazanie o wzywaniu Żydów*

40) *Joseph II Empereur d'Allemagne*⁷⁴

41) *O silniach*, Sierakowskiego⁷⁵

42) *Prodromus*, Judasza Krusińskiego⁷⁶

⁵⁷ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 6463 adl.; Federico Commandino, *Urbinate Liber De Centro Gravitatis Solidorum*, Bononiae 1565.

⁵⁸ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 1164; Olaus Magnus, [...] *Historiae Septentrionalium Gentium Breviarium Libri XXII*, Lugduni Batavorum 1645.

⁵⁹ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU PAU St.Dr. 6402; Samuel Wysocki, *Tractatus De Formandis Epistolis Iuxta Normam Veterum, Recentiorumque Scriptorum Oratori Polono in supplementum In exemplar Polonae Juventuti Scholas Pias frequentanti Sub Auspiciatissimo Nomine* [...] Michaelis Nieborski [...], Cracoviae 1743.

⁶⁰ Feliks Paweł Jarocki, *Zoologija czyli Zwierzętopismo ogólne podług najnowszego systematu ułożone*, t. 1–5, Warszawa 1821–1822, 1825.

⁶¹ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 4149a adl.; Publius Ovidius Naso, *Metamorphoseos libri moralisati: cum pulcherrimis fabularum principaliu[m] figuris: Ouidij quindecim metamorphoseos libri cu[m] ipsius poete vita ex eius operib[us] diligentissime collecta: familiaribusque co[m]mentarijs* [...] Lactancij Firmiani coeli [!] in singulas fabulas argume[n]tis [...] necno[n] & tropologica no[n]nullarum fabularum enarratione per [...] Petrum Lauiniu[m] [...] adiecta, Venundantur Lugduni 1512.

⁶² Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 3972; Ambrogio Mariliani, *Plac Polityki Abo Szkoła Obyczaynosci W Ktorey: Co Czynić, Czego Się Chronić Ma Panujący Dokładne Przepisują Się Nauki / W Przód W Języku Łacinskim Pracą Jmsc Xiędza Ambrozego Mariliani* [...]; *Teraz Świezo Z Woli I Rozkazu* [...], Wilno 1771.

⁶³ Antoni Józef Poniński, *Opera Heroica / Illustissimi Domini Antonij Łodzia a Ponin Poninski* [...]; *Olim Sub Nomine Equitis Poloni Sparsim edita, Nunc vero plurimum aucta, Cura, Studio, & Impensis Ioannis Maximiliani Krolikiewicz* [...] *Impressa*, Varsaviae 1739.

⁶⁴ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU 10479 I (t. 1–3); Jan Olrych Szaniecki, *Rozprawy nad sprzedażą dóbr z Ordynacyi Myszkowskich*, cz. 1–3, Warszawa 1825, 1827.

⁶⁵ Sophie de Renneville, *Stanislas, roi de Pologne, roman historique, suivi d'un abrégé de l'histoire de Pologne et de Lorraine*, Paris 1807.

⁶⁶ Artur Potocki, *Marina Mniszech: fragmens de l'histoire de Pologne*, Paris 1830.

⁶⁷ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 1033; Jan Brożek, *Arithmetica Integrorum*, Cracoviae 1620.

⁶⁸ Mauro Cappellari (Gregorio XVI Pp.), *Il trionfo della Santa Sede e della Chiesa: contro gli assalti dei novatori combattuti e respinti colle stesse loro armi*, Venezia 1832.

⁶⁹ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 1048; Andrzej Kanon, *Lyricorum Libri IV; Epodon Liber Vnvs Et Alter Poematvm Continens Lechica Admiranda, Caeteraque* [...] *Miscellanea*, Cracoviae 1643.

⁷⁰ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU, rkps 583; Antonio Maria Graziani, *De vita Joannis Francisci Commendoni cardinalis, libri quatuor. [Accessere vitae Petri Bembi et Gasparis Contareni Cardinalium auctore Joanne Casa, Patavi 1685]*.

⁷¹ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 3674 (t. 2) adl.; Claude Buffier, *Sposob Łatwy Nauczenia y Pamiętania Dzieiow Powszechnych y rozmiaru czasu czyli Chronologii y Historii Powszechney. T. 2, zamyka dzieie świeckie od narodzenia Chrystusa Pana aż do lat naszych*, Poznań 1771.

⁷² *Anekdoty oryginalne o Piotrze Wielkim zebrane przez J.P. Staehlin z dodanemi o Katarzynie I, drugiej Piotra małżonce i Aleksym synu jego ciekawemi wiadomościami z pana Coxe wyjętemi*, Kraków 1789.

⁷³ Kajetan Józef Skrzetuski, *Widok Polityczny W Terazniejszych Okolicznosciach Polski*, Warszawa 1791.

⁷⁴ Louis Antoine de Caraccioli, *La Vie De Joseph II, Empereur D'Allemagne, Roi De Hongrie Et De Bohême: Ornée De Son Portrait, Et Suivie De Notes Instructives*, Paris 1790.

⁷⁵ Wacław Sierakowski, *Silnie czyli oszczędzenie zdrowia pracujących około ciężarów*, Kraków 1799.

⁷⁶ Ahmed Efendi Dürrî, *Prodromus Ad Tragicam ventis belli Persici Historiam: Seu Legationis à Fulgida Porta Ad Sophorum Regem Szah Sultan Hussein Anno 1720 expeditae Autentica Relatio: Quam redux e Perside*

- 43) *Początki czytania polskiego i francuskiego* przez Arnaulda
- 44) *Dniestrzanka*, Jaszowskiego⁷⁷
- 45) *Literatka chińska dla literatów w Europie*⁷⁸
- 46) *Zastosowania Geometrii wykresłej*, Fr. Sapalskiego⁷⁹
- 47) *Bezstronne zastanowienie się nad ustawą następstwa tronu w Polsce*⁸⁰
- 48) *Dyariusz Sejmu 1833 i 1837/8*
- 49) *Voyage en Pologne*, par Wit. Coxe⁸¹
- 50) *Maitre Italien*
- 51) *Manuskrypt łaciński prawa natury*
- 52) *Uhliche Geschichte der türkischen Belagerung von Wien*⁸²
- 53) *Mowy postne Masfyliona przed Delfinem*⁸³
- 54) *Kazania*, Dobrowolskiego tomów 2⁸⁴
- 55) *Sämtliche Werke*, von Kleist⁸⁵
- 56) *Rozmyślenia rzeczy duchownych* r. 1631–57⁸⁶

Legatus Durri Effendi [...] in scripto consignavit / Ex Turcico, additis scholis, Latine facta Opera P. Judæ Krusiński [...]; Accessit ejusdem De Legationibus Polono-Persici Dissertatio, Leopoli 1734.

⁷⁷ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU 217157 II; Stanisław Jaszowski, *Dniestrzanka*, Lwów 1841.

⁷⁸ Filip Neriusz Golański, *Literatka chińska dla literatów i literatów w Europie: z niektórymi wiadomościami o Chinach i Chinczykach: z jch autorów, historii, myśli, zdań i prawideł: z niektórymi oraz ich przysłowiami: sposobem tłumaczenia się, i filozofią Konfucjusza: wedle dokładniejszych pamiętników o Chinach*, Wilno 1810.

⁷⁹ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU 13354 II (t.1); Franciszek Sapalski, *Geometria wykreslna z zastosowaniem do perspektywy, cieniów, gnomoniki, kamieniarstwa, ciesiolki i innych konstrukcyi, wypracowana dla użytku Szkoły woyskowej aplikacyney. T. I, Teorya*, Warszawa 1822.

⁸⁰ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 1658; Józef Kalasanty Szaniawski, *Bezstronne Zastanowienie Się Nad Projektowaną Ustawą Następstwa Tronu w Polsce*, Warszawa 1798.

⁸¹ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 10384 (t. 2); William Coxe, *Voyage En Pologne, Russie, Suède, Dannemarc, &c. T. 2*, Genève 1786.

⁸² Gottfried Uhlich, *Geschichte der zweyten türkischen Belagerung Wiens, bey der hundertjährigen Gedächtnißfeyer: Mit Kupfern, nebst zweenen Planen*, Wien 1783.

⁸³ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 12906; Jean-Baptiste Massillon, *Mowy Postne Massillona Miane Przed Delfinem, Który potym panował we Francyi pod Imieniem Ludwika XV*, Wilno 1783.

⁸⁴ Archanioł Dobrowolski, *Kazania na niedziele całego roku*, t. 1–2 (wiele wydań).

⁸⁵ Heinrich von Kleist, *Sämtliche Werke und Briefe* (kilka tomów).

⁸⁶ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 6612; *Rozmyślenia Rzeczy Duchownych. Pozytek Y Sposób Przez iednego Societatis Iesu Kapłana wydany*, Kraków 1631.

57) *Traktaty polskie*, Jezierskiego⁸⁷

58) *O niebezpieczeństwie Katarzyny II*⁸⁸

59) *Geografia*, Sałtorewicza⁸⁹

60) *Sześć tomików Marewicza pism*⁹⁰

61) *O Wypychaniu zwierząt przez H. E. L.*⁹¹

62) *Guide du Voyage en Pologne*⁹²

63) *Uwagi historyczne nad ostatnim rokiem życia Fryderyka II*⁹³

64) *Świętojanka*, Langiego⁹⁴

65) *F. Elisei a S. Maria Lyricorum IV libri*⁹⁵

66) *Wolter między nieboszczykami*⁹⁶

67) *Poesie*, di Antonio Carpaccio⁹⁷

68) *Upiór ukraiński*⁹⁸

⁸⁷ Jacek Jezierski, *Traktaty Polskie Z Sąsiedniami Mocarstwami Zawarte Od Roku 1618 iak naykródszy być mogło w samych istotniejszych punktach Zebrane: Z Konstytucyi Wyjęte. Z przydatkiem niektórych wiadomości innych Autorów*, Warszawa 1789.

⁸⁸ Jacques Mallet du Pan, *O Niebezpieczeństwie Wagi Polityczney albo Wykład Przyczyn, Które zepsuły równowagę na Północy od wstąpienia na Tron Rossyjski Katarzyny II*, Warszawa 1790.

⁸⁹ Wawrzyniec Józef Sałtuszewicz, *Compendium Geographiczne: to iest Szerokiego Opisania Ziemi Krotkie Zebranie Polskim Style In Usus gratiam & favorem Oczystey Młodzi Polskiej*, Kraków 1746.

⁹⁰ Wincenty Ignacy Marewicz jest autorem sześciu utworów dramatycznych.

⁹¹ Henryk Lautman, *O wypychaniu i zachowywaniu zwierząt klas wszystkich oraz urządzaniu i utrzymaniu ich po gabinetach historii naturalnej dla pożytku przelożonych nad gabinetami, uczących się i amatorów historii naturalnej lub myśliwych*, Wilno 1829.

⁹² Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU 191040 II; Józef Wawrzyniec Krasiński, *Guide du voyageur en Pologne et dans la République de Cracovie, contenant la description des principales villes et de leurs environs, des maisons de plaisances, sites, lieux pittoresques etc.*, Varsovie 1820.

⁹³ Ewald Friedrich von Hertzberg, *Uwagi Historyczne Nad Rokiem Ostatnim Życia Fryderyka II Króla Pruskiego*, Warszawa 1787.

⁹⁴ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU 45293 I (1842); Karol Langie, *Świętojanka: noworocznik gospodarski*, Kraków 1842.

⁹⁵ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 1483; *F. Elisei a S. Maria Carmelitæ Disc[alceati] De Vita Gestis ac Miraculis S. Matris Nostræ Theressiae a Iesv... Lyricorum Libri IV Epodon Liber Vnvs Dvoq[ue] Epigrammatvm*, Cracoviae 1650.

⁹⁶ Charles-Louis Richard, *Wolter Między Nieboszczykami*, Kraków 1784.

⁹⁷ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 11709 adl., PAU St.Dr. 1944; Antonio Carpaccio, *Poesie Di Antonio Carpaccio Fra Gli Arcadi Carippo Megalense*, t. 1, Varsavia 1790.

⁹⁸ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 3589; Jan Bohomolec, *Upiór Ukraiński*, Warszawa 1789.

69) *Dzwon staropolskiej fabryki ulany w Warszawie*⁹⁹

70) *Kmita i Bonarowna*, Nowowiejskiego¹⁰⁰

71) *Mokotów*, Brańskiego

72) *Esprit, maximes et principes*, de Fontenelle¹⁰¹

73) *Pielgrzym z Tęczyna*¹⁰²

74) *Droga do życia pobożnego*, Salezyusza¹⁰³

75) *Geo-chronologie de l'Europe*¹⁰⁴

76) *Wiadomości o państwie tureckim*¹⁰⁵

77) *O powstaniu formacji bazaltowej*, Zeisnera¹⁰⁶

78) *Igor Światosławowicz od Wacława Hanki*¹⁰⁷

79) *Kazimierz Wielki i Bruzda*, Majeranowskiego dwa egzemplarze¹⁰⁸.

Poza tą wielką kolekcją dzieł Ambrożego Grabowskiego 31 lipca 1862 roku „[...] ofiarował Towarzystwu do zbiorów 16 rycin portretów i 30 różnych sztychów obcych i swoich”¹⁰⁹.

⁹⁹ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 1695; *Dzwon Staro-Polskiej Fabryki Ulany W Warszawie*, Warszawa 1791.

¹⁰⁰ Franciszek Nowowiejski, *Kmita i Bonarowna*, Kraków 1834.

¹⁰¹ Bernard le Bouyer de Fontenelle, *Esprit, maximes et principes de Fontenelle, de l'Académie Française*, Paris 1788.

¹⁰² Konstanty Majeranowski, *Pielgrzym z Tęczyna, czyli Obraz dobroczyńcy: komedia oryginalna w trzech aktach wierszem [...]*, Kraków 1823.

¹⁰³ Franciszek Salezyusz, *Droga Do Życia Pobożnego*, Chełmno 1769.

¹⁰⁴ Jehoshaphat Aspin, *Géo-chronologie de l'Europe, ou abrégé de géographie et d'histoire des divers empires, royaumes et états de cette partie du monde*, Paris 1810.

¹⁰⁵ *Wiadomości o Państwie Tureckim Przez iednego Polaka*, w *Listach do Przyjaciela pisanych, przesłane: To jest Podróż przez Prowincje Tureckie: Opisanie Sztambułu, Seraiu, Rząd, Stan Porty, Religia, Obyczaje, charakter Turkow &c.*, Warszawa (wiele wydań).

¹⁰⁶ Ludwik Zejszner, *O powstawaniu i względnym wieku formacji bazaltowej*, Warszawa 1829.

¹⁰⁷ Václav Hanka, *Igor Swatoslawiĉ: hrdinsky zpiew a taženj proti Polowcům: wěrně o půwodnjm gazyku, s připogenjm českého a německého přeloženj*, Praha 1821.

¹⁰⁸ Konstanty Majeranowski, *Kazimierz Wielki i Bródza czyli król chłopów. Opera w 3 aktach wierszem napisana*, Kraków 1822; Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU, rkps 3697 (Księga Darów 1859–1871, l. 401, rkps, k. 37–38; B. Schnaydrowa, *Ofiarodawcy Towarzystwa*, op. cit., s. 116).

¹⁰⁹ Archiwum Nauki PAN i PAU, Dziennik podawczy korespondencji z lat 1860–1872, sygn. TNK–29, nr 206/1862, rkps, k. 43v; Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU, rkps 3697 (Księga Darów 1859–1871, l. 419, rkps, k. 38v); B. Schnaydrowa, *Ofiarodawcy Towarzystwa*, op. cit., s. 131.

Z jego daru pochodzą również przechowywane w Bibliotece Naukowej PAU i PAN w Krakowie: *Sammlung von Mineralien, Felsarten, Petrefacten und Krystall-Modellen für Unterricht und Selbst-Belehrung*¹¹⁰, *Zasady geognozyi wedle nauki Wernera*¹¹¹, *O ziemiorodztwie gór dawniey Sarmacyi, a później Polski pierwsza rozprawa o równinach tej krainy, o pasmie Łysogór, o części Beskidów i Bielaw*¹¹², *Wywód Prawny Miasta Jego Królewskiej Mosci Zytomirza*¹¹³, *Rys systematyczny nauki o skamieniałościach czyli petrefaktologii*¹¹⁴, *Sur La Génération Du Silex Et Du Quartz Enpartie Observation Faites En Pologne*¹¹⁵ oraz *Ordinatio Illvstrissimæ Domus Myszkovianæ*¹¹⁶.

Ambrożego Grabowskiego nie tylko przekazywał do zbiorów Towarzystwa różnorodne dzieła, ale także wspomagał je finansowo. W dniu 1 grudnia 1857 roku przekazał dar pieniężny w kwocie 50 złotych reńskich na budowę domu dla Towarzystwa¹¹⁷, a po jego śmierci sukcesorowie złożyli „[...] legat nieboszczyka w kwocie 200 f.w.a. na wewnętrzne

¹¹⁰ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU 80927 I adl.

¹¹¹ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU 80926 I (t.1), PAU 80926 I (t.2) adl.; Norbert Alfons Kumelski, *Zasady geognozyi wedle nauki Wernera*, cz. 1–2, Wilno 1827.

¹¹² Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU 20653 I adl.; Stanisław Staszic, *O ziemiorodztwie gór dawniey Sarmacyi, a później Polski pierwsza rozprawa o równinach tej krainy, o pasmie Łysogór, o części Beskidów i Bielaw*, Warszawa 1805.

¹¹³ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 8592; *Wywód Prawny Miasta Jego Królewskiej Mosci Zytomirza ... w Oddzielnych Kategorjach Sprawy z Urodz: Jlińskim Starostą Zytomirskim: Oraz Possessorami y Dziedzicami Dworów, Placów, Gruntów w Mieście Zytomirzu, przez Osoby Stanów Szlacheckiego y Duchowego posiadanych: Tudzież z ydami w tym Mieście na Gruntach tegoż Miasta Lokacyino-Dziedzicznych zasiedleci*, b.m.w. 1788,

¹¹⁴ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU 75683 I adl.; Norbert Alfons Kumelski, *Rys systematyczny nauki o skamieniałościach czyli petrefaktologii*, Wilno 1826.

¹¹⁵ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 1587 adl.; Johann Philipp von Carosi, *Sur La Génération Du Silex Et Du Quartz Enpartie Observation Faites En Pologne*, Cracovie 1783.

¹¹⁶ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU St.Dr. 8729; *Ordinatio Illvstrissimæ Domus Myszkovianæ*, Kraków 1729.

¹¹⁷ Archiwum Nauki PAN i PAU, Spisy ofiarodawców, listy składek i dary na rzecz budowy domu z lat 1857–1863, sygn. TNK–92, k. 2v.

wykończenie domu [...]”¹¹⁸. Rolę darczyństwa Ambrożego Grabowskiego na rzecz Towarzystwa Naukowego Krakowskiego – instytucji, która w okresie zaborów budowała i rozwijała polską naukę i kulturę – trafnie ilustrują słowa napisane dwa dni po jego śmierci „[...] Nestora pisarzy polskich [...]”¹¹⁹ w krakowskim dzienniku „Czas”: „[...] uczcić należy nam człowieka, któremu ojczyzna wiele zawdzięcza nie tylko wspomnień i pamiątek, ale co większa obudzenia zamięłowania w zabytkach przeszłości, a tym samym związania jej z teraźniejszością. Bo nie trzeba brać zasług Grabowskiego z ostatnich lat życia jego, kiedy już pod jego wpływem wychowało się parę pokoleń, lecz trzeba go wziąć w owych czasach, kiedy zaledwie tacy wielcy panowie jak Czacki, Ossoliński, Czartoryski zbierali i przechowywali pamiątki ojczyste. Ambroży Grabowski zaczął z gołymi rękami i dorobił się dwojga: miłości kraju i szacunku u ludzi. Nie zostawił zbiorów i muzeów, lecz co wyszperał, co odkrył, co z pyłu niepamięci wydobył, to spisał, ogłosił, zostawił w spuściźnie całemu krajowi”¹²⁰.

Skrupulatność i wnikliwość badawcza Ambrożego Grabowskiego zjednały mu uznanie, szacunek i zaufanie wspólnoty TNK. Został on zaproszony do powołanego na posiedzeniu Oddziału Nauk Moralnych TNK w dniu 31 marca 1858 roku Komitetu zajmującego się wydawaniem repertoriów¹²¹. „Dla powiększenia zaś grona współpracujących, postanowiono z pomiędzy wszystkich (miejscowych) członków Towarzystwa wybrać i zaprosić kwalifikujące się bliżej do tej pracy osoby [...]”¹²². Kiedy na posiedzeniu Komitetu TNK 6 lipca 1858 roku

¹¹⁸ Archiwum Nauki PAN i PAU, Dziennik podawczy korespondencji z lat 1860–1872, sygn. TNK–29, nr 99/1868, rkps, k. 133v; Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posiedzeń ogólnych prywatnych TNK z lat 1860–1870, sygn. TNK–8 (Czternaste posiedzenie prywatne dnia 14 listopada 1868 roku, rkps, k. 42).

¹¹⁹ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas”, 1868, nr 178, s. 3.

¹²⁰ Ibidem.

¹²¹ W dniu 31 marca 1858 roku na posiedzeniu Oddziału Nauk Moralnych TNK powołano do życia dwa Komitety, które miały się zająć opracowaniem zagadnień wybranych przez Towarzystwo – pierwszy wydawaniem rękopisów historycznych i historyczno-prawnych, drugi repertoriów. Zob. Danuta Rederowa, *Z dziejów Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1815–1872. Karta z historii organizacji nauki polskiej pod zaborami*, Kraków 1998, s. 201.

¹²² Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posiedzeń Oddziału Nauk Moralnych TNK z lat 1856–1872, sygn. TNK–189 (Posiedzenie czternaste dnia 31 marca 1858 roku, rkps, k. 8); Franciszek Wężyk, *Mowa prezesa*

podskarbi, ksiądz Adam Jakubowski (1801–1882)¹²³ oświadczył, „[...] iż musi wyjechać z Krakowa na kilka tygodni”¹²⁴, Komitet na czas jego nieobecności wybrał na zastępcę Karola Kremiera¹²⁵ oraz uchwalił „[...] na tegoż wnioszek, ażeby kasę Towarzystwa na ten czas złożono u Szanownego Kolegi Ambrożego Grabowskiego”¹²⁶. W tym samym roku znalazł się on wśród innych znamienitych członków Towarzystwa (Józefa Majera, Józefa Kremiera, Karola Kremiera, Wincentego Pola, Lucjana Siemieńskiego, Józefa Łepkowskiego, Antoniego Zygmunta Helcla, Karola Rogawskiego), którzy otrzymali od Wileńskiej Komisji Archeologicznej¹²⁷ pierwszy tom prac pt. *Zbiór dyplomatów rządowych i aktów prywatnych*¹²⁸. Rok później w 1859 roku Ambroży Grabowski i Józef Łepkowski odebrali przesłane przez hrabiego Konstantego Tyszkiewicza „[...] odciski rytowanych blach większych Zbioru Łohojskiego [...]”¹²⁹.

Ambroży Grabowski publikował wyniki swoich badań w wydawanym od 1817 roku „Roczniku Towarzystwa Naukowego Krakowskiego”¹³⁰. Na ła-

Towarzystwa Naukowego na posiedzeniu publicznym dnia 26 lutego 1859 r. w Krakowie i Sprawozdanie z czynności tegoż Towarzystwa z roku 1859, „Rocznik Cesarsko-Królewskiego Towarzystwa Naukowego Krakowskiego z r. 1859”, T. 26: 1859, s. 4–6.

¹²³ Zdzisław Kosiek, *Adam Kacper Jakubowski (1801–1882)*, w: PSB, t. 10, Wrocław 1962–1964, s. 381–382. Ksiądz Adam Jakubowski był przyjacielem Ambrożego Grabowskiego.

¹²⁴ Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posiedzeń Komitetu TNK z lat 1857–1858, sygn. TNK–10 (Posiedzenie piętnaste dnia 6 lipca 1858 roku, rkps, k. 43v).

¹²⁵ Celina Bąk-Koczarska, *Karol Roman Kremer (1812–1860)*, w: PSB, t. 15, Wrocław 1970, s. 270–272.

¹²⁶ Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posiedzeń Komitetu TNK z lat 1857–1858, sygn. TNK–10 (Posiedzenie piętnaste dnia 6 lipca 1858 roku, rkps, k. 43v).

¹²⁷ Wileńska Komisja Archeologiczna – polska instytucja kulturalno-naukowa założona w 1855 roku w Wilnie przez Eustachego Tyszkiewicza.

¹²⁸ Archiwum Nauki PAN i PAU, Korespondencja Prezesa TNK z 1858 roku, sygn. TNK–46 (List Komisji archeologicznej wileńskiej z dnia 21 maja 1858 roku, rkps, k. 72–72v); Archiwum Nauki PAN i PAU, Dziennik podawczy korespondencji z lat 1840–1860, sygn. TNK–28, nr 126/1858, rkps, k. 64v.

¹²⁹ Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. PAU, rkps 3697 (Księga Darów 1859–1871, l. 179, rkps, k. 8); Archiwum Nauki PAN i PAU, Dziennik podawczy korespondencji z lat 1840–1860, sygn. TNK–28, nr 258/1859, rkps, k. 96. Zob. także Zofia Rydlewska, *Konstanty Tyszkiewicz i jego kontakty z Towarzystwem Naukowym Krakowskim*, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”, T. 60: 2015, s. 19–27.

¹³⁰ „Rocznik Towarzystwa Naukowego” wydawany od 1841 roku jako „Rocznik Towarzystwa Naukowego

mach czasopisma ukazały dwie prace: *Rzecz o zasługach obywatelskich i naukowych Wacława z Bogusławic hr. Sierakowskiego proboszcza katedry krakowskiej* oraz *Jeszcze jeden dowód, że rodzina Koperników była polska*¹³¹. Grabowski zajmował się w TNK również wyprzedają „Rocznika”¹³².

W 1868 roku przypadała 86. rocznica urodzin Ambrożego Grabowskiego. Na posiedzeniu Komitetu TNK 2 marca 1868 roku prezes Józef Majer (1808–1899)¹³³ poinformował zgromadzonych, że „PP Aleksander Wejnert archeolog i Karol Estreicher bibliotekarz przesyłają z Warszawy na ręce prezesa Tow[arzystwa] obraz fotograficzny warszawskich redaktorów pism, autorek, drukarzy i księgarzy w celu wręczenia go p. Ambrożemu Grabowskiemu, najstarszemu członkowi Towarzystwa, w 86 tą rocznicę jego urodzin”¹³⁴. Uchwalono, aby upominek wręczyła jubilatowi reprezentacja Komitetu TNK złożona z prezesa Józefa Majera, Wincentego Pola i Józefa Łepkowskiego¹³⁵. Uroczystość wręczenia pamiątkowego tableau fotograficznego odbyła się 4 marca 1868 roku. „Cicho, w ukryciu odbył się przed kilkoma dniami więcej przyjacielski i domowy niż publiczny obrzęd doręczenia sędziwemu pisarzowi, a niegdyś księgarzowi i nakładcy

z Uniwersytetem Jagiellońskim połączonego”, od 1858 jako „Rocznik Cesarsko-Królewskiego Towarzystwa Naukowego”.

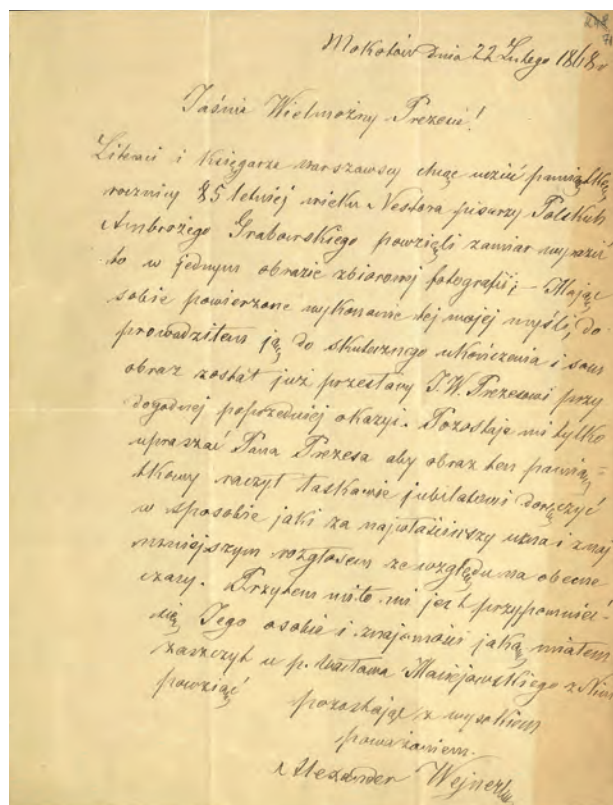
¹³¹ Ambroży Grabowski, *Rzecz o zasługach obywatelskich i naukowych Wacława z Bogusławic hr. Sierakowskiego proboszcza katedry krakowskiej*, „Rocznik Towarzystwa Naukowego z Uniwersytetem Jagiellońskim połączonego”, T. 19: 1849, s. 535–545; idem, *Jeszcze jeden dowód, że rodzina Koperników była polska*, „Rocznik Towarzystwa Naukowego z Uniwersytetem Jagiellońskim połączonego”, T. 20: 1851, s. 620–621.

¹³² D. Rederowa, *Z dziejów Towarzystwa*, op. cit., s. 158.

¹³³ Jan Hulewicz, *Józef Majer (1808–1899)*, w: PSB, t. 19, Wrocław 1974, s. 161–164.

¹³⁴ Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posiedzeń Komitetu TNK z lat 1863–1872, sygn. TNK–12 (Posiedzenie siedemdziesiąte ósme dnia 2 marca 1868 roku, rkps, k. 53); Archiwum Nauki PAN i PAU, Korespondencja Prezesa TNK z lat 1868–1869, sygn. TNK–79 (List Aleksandra Wejnerta z dnia 22 lutego 1868 roku, rkps, k. 71); Archiwum Nauki PAN i PAU, Korespondencja Prezesa TNK z lat 1868–1869, sygn. TNK – 79 (List Karola Estreichera z dnia 22 lutego 1868 roku, rkps, k. 73–74v). Zob. także Karol Estreicher, *Fotografia literatów warszawskich*, „Rocznik Krakowski”, T. 40: 1970, s. 128–130.

¹³⁵ Jan Hanik, Janina Rosnowska, *Wincenty Terencjusz Pol (1807–1872)*, w: PSB, t. 27/1, z. 112, Wrocław 1982, s. 255–263; Celina Bąk-Koczarska, *Józef Aleksander Łepkowski (1826–1894)*, w: PSB, t. 18, Wrocław 1973, s. 339–343.

3. List Aleksandra Wejnerta do prezesa TNK w związku z 86. rocznicą urodzin Ambrożego Grabowskiego, Mokotów 22 lutego 1868 r., Archiwum Nauki PAN i PAU, Korespondencja Prezesa TNK z lat 1868–1869, sygn. TNK – 79, rkps, k. 71

p. Ambrożemu Grabowskiemu upominku z Warszawy, na jubileuszowy obchód 60 lat autorstwa jego, a 70 księgarstwa. Rzeński jeszcze starzec, choć osłabiony na wzroku, nie złożył dotąd broni, którą 60 lat walczył i wywalczył wiele, bo oto jeszcze i w tym roku wydał nową pracę o grobach królewskich w katedrze krakowskiej. Upominek warszawski wręczyła jubilatowi d. 4 marca delegacja z Komitetu Towarzystwa Naukowego Krakowskiego złożona z profesora dra. Majera prezesa Towarzystwa, dra. Wincentego Pola b. profesora i prof. dra. Józefa Łepkowskiego. Przemówił prezes Majer do sędziwego jubilata, a gdy ociemniały wieszcz *Pieśni o ziemi naszej* zabrał głos po nim, słów dalej zabrakło wszystkim, bo rozrzewnienie łyż tylko wycisnęło. Upominek ten w formacie olbrzymiego arkusza, mieści w sobie wśród wieńców, godeł i napisów piórem i pędzlem wykonanych, kilkadziesiąt medalionów z portretami fotografowanymi pisarzy wszelkiego zawodu, księgarzy i drukarzy warszawskich, a ponad nimi portret sędziwego jubilata w znacznie większych rozmiarach, oparty na księgach i otoczony do koła dziełami jego, których tytuły wypisane na grzbietach ksiąg, tudzież dziełami wyszłymi [sic!] za jego nakładem.

U dołu zaś obrazu rozciąga się widok Warszawy. Dlaczego Warszawa, a nie Kraków uczciła upominkiem starca, który całe życie swoje tu strawił, i większą część prac swoich literackich wyłącznie pamiątkom Krakowa poświęcił; któremu Kraków zawdzięcza ocalenie nie jednej pamiątki, odżywienie nie jednego wspomnienia, rozbudzenie zamiłowania w rzeczach ojczystych? czy aby stwierdzić prawdę przysłowia: «nemo vates in patria», czy też że Warszawa wdzięczniejsza niż Lwów, przechowuje aż dotąd cześć i przywiązanie do starej stolicy?... Ponad popiersiem Ambrożego Grabowskiego na rzeźbionym upominku wypisana jest dedykacja na wstędzie, a pośród medalionów symetrycznie ułożonych, w wieńcu z kwiatów leży napis: «Na pamiątkę rocznicy 60 lat autorstwa, 70 lat księgarstwa – koledzy i przyjaciele ofiarują»¹³⁶. „[...] Warszawa uczciła go [...] owacją; Kraków, którego on był historiografem i topografem, uczci go pewnie pomnikiem”¹³⁷.

Podczas posiedzenia Komitetu TNK 31 października 1868 roku, prezes przedstawił pismo śp. Ambrożego Grabowskiego „[...] w którym tenże, czując się bliskim śmierci, żegna Towarzystwo, a zarazem objawia życzenie, aby jeden z jego Kolegów w Towarzystwie, w mowie na ten cel wygotowanej, przypomniał go potomnym i zasługi jego wykazał. Uchwalono uprosić prof. Łepkowskiego, aby wziął na siebie ten zaszczytny obowiązek, który też w mierze oświadczył swą gotowość”¹³⁸. W dniu 19 stycznia 1870 roku na posiedzeniu Komitetu TNK prezes, zastanawiając się nad mającym odbyć się rocznym publicznym posiedzeniem Towarzystwa wymagany statutem, „[...] zwraca uwagę Komitetu, iż świetność posiedzenia takiego wymaga, oprócz zwyczajnego z czynności sprawozdania, dwóch przynajmniej rozpraw chwili tej odpowiednich. Zapytuje więc obecnego prof. Łepkowskiego,

ażaliby [sic!] nie był gotów odczytać na tym posiedzeniu żywotu śp. Ambrożego Grabowskiego, którego opracowanie już dawniej wziął był na siebie. Prof. Łepkowski uważa żywot taki za niestosowny na publiczne posiedzenie”¹³⁹.

Grabowski, choć spędził w Krakowie siedemdziesiąt lat, był emocjonalnie związany z rodzinnymi Kętami. „Zanim Kraków oszlifował ten samorodny diament, tworząc z niego szlachetny i wielobarwny brylant, to dom rodzinny i szkoła w Kętach wyposażyły go w podstawowe wartości moralne i szacunek dla pracy. [...] Był więc Ambroży Grabowski krakowskim mieszczańinem, ale wyrosłym z kęckiej kamienistej gleby”¹⁴⁰. „[...] odwdzieczył się wedle sił swoich ziemi, która go wykarmiła i miastu, które młodego sierotę w mury swoje przyjęło, gdzie znalazł naukę i dobre mienie”¹⁴¹.

Badacz i kolekcjoner zakończył swój żywot 3 sierpnia 1868 roku, przeżywszy 86 lat. „Świeżość umysłu i dawne nawyki czy zamiłowania pozostały mu do śmierci i tylko krótka choroba zgon jego poprzedziła. Do samej też śmierci był czynny, a chociaż zmalał krąg jego działania, bo i wiek i słabość oczu stały mu na przeszkodzie, wszelako do ostatnich niemal chwil życia pracował na tym samym polu, na którym jeden z pierwszych zasiewał ziarno miłości rzeczy ojczystych”¹⁴². Nabożeństwo żałobne za jego duszę odbyło się 6 sierpnia 1868 roku w kościele pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny przy klasztorze oo. Karmelitów na Piasku w Krakowie, po czym nastąpiło odprowadzenie zmarłego na cmentarz Rakowicki. „Liczna rodzina złożona z dzieci, wnuków i prawnuków tak w miejscu, jak i z dalszych stron przybyła, towarzyszyła zwłokom, poprzedzonym duchowieństwem świeckim i zakonnym, a za nią szła, rzec można, oświeceńska część mieszkańców. Mimo ulewnego deszczu, orszak pogrzebowy liczył kilka tysięcy osób”¹⁴³. Rola, jaką odegrał Ambroży Gra-

¹³⁶ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas”, 1868, nr 62, s. 2–3. Tableau wykonane w atelier fotograficznym Konrada Brandela w 1867 roku znajduje się w zbiorach ikonograficznych i fotograficznych Muzeum Narodowego w Warszawie, sygn. DI 41832; DI 81981/10; DI 105522.

¹³⁷ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas”, 1868, nr 178, s. 3.

¹³⁸ Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posiedzeń Komitetu TNK z lat 1863–1872, sygn. TNK–12 (Posiedzenie siedemdziesiąte dziewiąte dnia 31 października 1868 roku, rkps, k. 55–55v). Mowa tutaj być może o piśmie (nazwanym przez autorkę testamentem) napisanym we wrześniu 1866 roku przez Ambrożego Grabowskiego i przekazanym Towarzystwu Naukowemu Krakowskiemu. Zob. Archiwum Nauki PAN i PAU, Korespondencja Prezesa TNK z 1866 roku, sygn. TNK–73 (Testament Ambrożego Grabowskiego, rkps, k. 98–98v).

¹³⁹ Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posiedzeń Komitetu TNK z lat 1863–1872, sygn. TNK–12 (Posiedzenie osiemdziesiąte czwarte dnia 19 stycznia 1870 roku, rkps, k. 66v). Kwerenda dotycząca życiorysu Ambrożego Grabowskiego napisanego przez Józefa Łepkowskiego przyniosła wynik negatywny. Autorce nie udało się ustalić, czy taki tekst w ogóle powstał.

¹⁴⁰ Władysław Drożdżik, *Związki Ambrożego Grabowskiego z Kętami*, „Almanach Kęcki”, 1998, nr 2, s. 105, 106.

¹⁴¹ *Ambroży Grabowski*, „Tygodnik Ilustrowany”, 1861, nr 79, s. 113.

¹⁴² *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas”, 1868, nr 178, s. 3.

¹⁴³ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas”, 1868, nr 180, s. 3.

4. Nekrolog Ambrożego Grabowskiego (1782–1868), Archiwum Nauki PAN i PAU, Korespondencja Prezesa TNK z lat 1868–1869, sygn. TNK – 79, druk, k. 78

bowski dla Krakowa i jego mieszkańców, doskonale podkreśla epitafium zamieszczone na jego grobie ze słowami pisarza i poety Władysława Ludwika Anczyca (1823–1883)¹⁴⁴, który napisał:

SPOCZYWAJ W BOGU, STARCZE.
NIECH ŚPIĄ TWOJE SZCZĄTKI
W ZIEMI, Z KTÓREJ WYSTRZELA
WIEŻYCAMI KRAKÓW.
TYŚ SĘDZIWEGO MIASTA
ODGRZEBAŁ PAMIĄTKI,
JAK JE CENIĆ I WIELBIĆ,
TYŚ UCZYŁ RODAKÓW.
DZIEJE, WSPOMNIENIA MIASTA
TYŚ SKREŚLIŁ W TEJ KSIĘDZE
KAŻDA KARTA GOREJE
MIŁOŚCIĄ DLA GRODU.
ZA WIEŚĆ O JEGO LOSACH,
PAMIĄTKACH, POTĘDZE
NIECHAJ TWYM PROCHOM PAMIĘĆ
ZAPŁACI NARODU¹⁴⁵.

Jak napisał krakowski „Czas”, Ambroży Grabowski „Lubił się porównywać z Beniaminem Franklinem, że obaj jednako zaczęli, że obaj ubogie chłopięta przybyli do miasta większego uczyć się jeden drukarstwa, drugi księgarstwa, że obaj jednakowo oszczędni, staranni, zabiegliwi doszli do pewnego stopnia zamożności, oczywiście stosunkowo do kraju, w którym żyli. Mimo wielkich różnic w późniejszym ich życiu, jest rzeczywiście pewne między oboma podobieństwo. Franklin w nowo powstającym państwie rzucił się w zawód politycznego życia; Grabowski w dzieciństwie swoim napotkał tylko wspomnienie Polski; więc zaczął pracować nad jej odrodzeniem, święcąc jej zabytki i pamiątki. Czy to różnica między nimi, czy podobieństwo? Jedno i drugie zarazem. Nie ma dwóch listków podobnych do siebie; jakże mogą być podobnymi dwaj ludzie, zwłaszcza żyjący w odmiennych warunkach? Ale właśnie w tym leży ich podobieństwo, że każdy w swojej sferze zmierzał ku temu samemu”¹⁴⁶.

¹⁴⁴ Marian Szykowski, *Władysław Ludwik Anczyc (1823–1883)*, w: PSB, t. 1, Kraków 1935, s. 93–94.

¹⁴⁵ Cmentarz Rakowicki w Krakowie, kwatera: PAS 20, rząd: pld. Zob. Karolina Grodziska, *Scientiarum De-*

cor. Cmentarz Rakowicki w tradycji Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 2002, s. 30.

¹⁴⁶ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas”, 1868, nr 178, s. 3.

NOTA EDYTORSKA

Podstawę edycji źródłowej stanowią oryginalne materiały archiwalne z zespołu akt Towarzystwa Naukowego Krakowskiego przechowywane w zasobie Archiwum Nauki PAN i PAU. Tekst testamentu Ambrożego Grabowskiego nie był wcześniej publikowany. Zmodernizowany tekst autobiografii został opublikowany w 1956 roku przez Danutę Rederową i Krystynę Stachowską w artykule pt. *Ośrodek naukowy krakowski w świetle materiałów Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1841–1871*, opublikowanym w „Roczniku Biblioteki PAN w Krakowie”¹⁴⁷. Tekst w „Roczniku” opatrzony został jedynie przypisami objaśniającymi osoby: Józefa Paszkowskiego, Krzysztofa Zellnera i Feliksa Bentkowskiego.

W edycji uwzględniono wskazówki zawarte w instrukcji wydawniczej dla źródeł z przełomu XIX i XX wieku¹⁴⁸.

ANEKS I

Autobiografia Ambrożego Grabowskiego¹⁴⁹

k. 77

Krótkimi będą dzieje mojego żywota, pomimo iż życie moje było dosyć długie.

W końcu r. 1782 urodziłem się w miasteczku Kętach¹⁵⁰, w dawnym X^{twie} Oświęcimskim¹⁵¹, z ojca Jana Grabowskiego¹⁵², organisty kęckiego, z matki Teresy z Florkiewiczów¹⁵³. Chłopięce lata moje

¹⁴⁷ Danuta Rederowa, Krystyna Stachowska, *Ośrodek naukowy krakowski w świetle materiałów Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1841–1871*, „Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie”, T. 2: 1956, s. 142–143.

¹⁴⁸ Ireneusz Ichnatowicz, *Projekt instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych XIX i pocz. XX wieku*, „Studia Źródłoznawcze”, T. 7: 1962, s. 99–124.

¹⁴⁹ Archiwum Nauki PAN i PAU, Dziennik podawczy korespondencji z lat 1840–1860, sygn. TNK–28, nr 32/1850, rkps, k. 27v; Archiwum Nauki PAN i PAU, Korespondencja Prezesa TNK z lat 1849–1850, sygn. TNK–36 (Autobiografia Ambrożego Grabowskiego, rkps, k. 77–77v).

¹⁵⁰ Kęty – miasto w województwie małopolskim, w powiecie oświęcimskim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Kęty.

¹⁵¹ Księstwo oświęcimskie – dawne księstwo ze stolicą w Oświęcimiu, przynależące jako lenno najpierw do Królestwa Czech, a następnie w latach 1457–1564 do Jagiellonów, po 1563 do Królestwa Polskiego.

¹⁵² Jan Chrzyciel Grabowski – ojciec Ambrożego Grabowskiego, organista kościoła parafialnego w Kętach.

¹⁵³ Teresa z Florkiewiczów Grabowska – matka Ambrożego Grabowskiego. Pochodziła z rodziny Florkiewiczów, właścicieli dóbr w Młoszowej. Zob. Joanna Brzózka, *Dzieje rodziny Florkiewiczów herbu Ozdoba z Młoszowej w XIX wieku*, Biblioteka Krakowska, nr 148, Kraków 2006.

przeszły mi na uczęszczaniu do miejscowej szkoły normalnej o dwóch klasach, w których powziąłem początki nauki religii, języka niemieckiego i rachunków, – i na tym ukończyła się nauka moja szkolna.

W r. 1797 przywiozła mnie babka moja¹⁵⁴ do Krakowa, i tu za staraniem X^{dza} Paschalisa Serwana¹⁵⁵, kustosa oo. bernardynów, przyjęty byłem jako terminator do księgarni Antoniego Ignacego Gröbbla. Tam przebyłem lata praktyki księgarstwa i zostawałem ciągle przez lat dwadzieścia, z których dwa ostatnie lata byłem współnikiem handlu.

W r. 1817 opuściłem tę wspólkę handlową, i w tymże czasie założyłem dla siebie osobną księgarnię¹⁵⁶, i przez drugie lat dwadzieścia utrzymywałem takową do r. 1837 na własny rachunek.

Wykształcenie moje naukowe nie było zbyt wysokie, gdyż mu brakowało podstawy, to jest systematycznych nauk szkolnych... To, czegom się mógł sam nauczyć, zdobyte było na drodze praktycznej bez żadnego przewodnika... I słusznie powiedzieć mogę z J. Paszkowskim¹⁵⁷:

Jam z ojców mych proga

Nie wyniósł ani nauk, ani też majątku,

Nic... krom prawego serca i bojaźni Boga...

Wszystko, co z łaski boskiej posiadam w tej dobie,

Małe jest... lecz tym droższe, żem je winien sobie.

k. 77v

Dzieje krajowe były zawsze przedmiotem mego polubienia, i na tym też polu szukałem dla siebie zajęcia i zatrudnienia. Pomijając mniej godne uwagi drukowane pierwociny moje, wydałem następne dzieła.

1. *Cuda natury i osobliwości sztuki w różnych znajdujące się krajach etc.* – 2 tomy, których były w Krakowie dwie edycje, a 3^{cia} w Berdyczowie. Pierwsze wydanie było r. 1811.

2. *Krótkie przypowieści dawnych Polaków etc.* – r. 1819 mała broszurka. Drukowane w Krakowie.

3. *Kraków i jego okolice historycznie opisane etc.* – Wydań cztery: r. 1822, 1830, 1836, 1844.

¹⁵⁴ Zofia Florkiewiczowa – matka Teresy z Florkiewiczów Grabowskiej, babka Ambrożego.

¹⁵⁵ Paschalis Serwan (zm. 1803) – bernardyn, teolog, autor kazań; był spokrewniony z Ambrożym Grabowskim przez jego matkę Teresę z Florkiewiczów i ciotkę księgarza, Wiktoria z Florkiewiczów Serwanową. Zob. Wiesław Franciszek Murawiec, *Paschalis Serwan (zm. 1803)*, w: PSB, t. 36/1, z. 148, Warszawa 1995–1996, s. 333.

¹⁵⁶ Księgarnia Ambrożego Grabowskiego znajdowała się w Rynku Głównym pod numerem 13.

¹⁵⁷ Józef Edmund Paszkowski (1817–1861) – poeta, tłumacz, wślawił się przekładami dramatów Williama Shakespeare’a. Zob. Cecylia Gajkowska, *Józef Edmund Paszkowski (1817–1861)*, w: PSB, t. 25/1, z. 104, Wrocław 1980, s. 298–299.

4. *Groby królów polskich w Krakowie, poprzedzone Kroniką X^l Krzysztofa Zelnera*¹⁵⁸ – Kraków r. 1835.
5. *Starożytności historyczne polskie etc.* – z dawnych rękopismów zebrane. Kraków 1840. 2 tomy.
6. *Ojczyście spominki do dziejów dawnej Polski z rękopisów etc.* – 2 tomy w Krakowie r. 1845.
7. *Władysława IV króla polskiego listy etc.* – Kraków r. 1845.
8. *Pisma Mikołaja Reja wierszem* – Kraków r. 1848.
9. *Dawne zabytki miasta Krakowa etc.* – Kraków r. 1850.

Prócz tego dostarczałem małych traktatów treści historycznej lub starożytniczej, do pism czasowych w kraju wychodzących, poczynawszy od „Pamiętnika Warszawskiego”¹⁵⁹ pod redakcją Feliksa Bentkowskiego¹⁶⁰, i innych.

Pisałem w m[iesiącu] wrześniu r. 1850
Ambroży Grabowski

ANEKS II

Testament Ambrożego Grabowskiego¹⁶¹

k. 98

Pismo to oddać proszę na ręce W^{go} dra. Majera¹⁶².

Dwaj wrogowie w obecnym czasie czyhają na mnie: starość i cholera morbus¹⁶³, która miastu naszemu zagraża, chociaż oba potężni ich się nie lękam..., przybliżyć się aniele śmierci, a zbliżenie się twoje nie będzie mi straszne, i prowadź ducha mego tam, dokąd woła Wszechmocnego wskaże.

Wrodzoną jest człowiekowi chęć aby, gdy z szeregu żyjących wykreślonym zostanie pamięć o nim, jeszcze

i za granicę grobu jego przeszła, tym bardziej gdy mnie ma, że zasługą swoją nabył do tego prawa.

Towarzystwo krakowskie przyjaciół nauk na jednym z posiedzeń swoich uchwaliło, aby po zgasłym członku jeden z kolegów w mowie na to przygotowanej przypomniał go potomnym i zasługi, jeżeli miał jakie, wykazał. Tuszę, iż prawa do tego nabyłem pracami moimi na polu naszej archeologii, którymi wyjaśniłem i odgrzebałem niejeden nieznany zabytek naszej przeszłości, czego spodziwam się, nikt mi zaprzeczać nie będzie. Szczególnie też trudniłem się wydobywaniem z zapomnienia wiadomości o mieście Krakowie jako też o dziełach sztuk pięknych znajdujących się w świątyniach naszych, co w dziełach moich jako to: w *Opisie Krakowa i okolic*, jako też i w innych dziełach moich znanej miłośnikom naszej przeszłości zamieściłem, w której to pracy żadnego poprzednika nie miałem.

Życzeniem jest moim, aby szanowni i uczeni mężowie, którzy mnie przyjaźnią i uprzejmością swoją zaszczycają, jak WW.PP. Józef Ignacy Kraszewski¹⁶⁴, dr Józef Majer, Lucjan Siemieński¹⁶⁵ lub wreszcie kto inny z członków Towarzystwa Naukowego, zatrudnienie to na siebie wzięli, do czego stosownej pomocy udzieli im rodzina moja dostarczeniem źródeł jako to autobiogra-

k. 98v
-fia moja wolumen gruby in 4°, tudzież wielka rękopiśmienna księga pod tyt[ulem] *Wspomnienia z ostatnich lat mojego życia* i innych podobnych ksiąg znajdujących się w moim zbiorze.

Nie zasłużonych pochwał nie pragnę i z krainy zagrobowej żądam tylko ścisłego wymierzenia mi słuszości.

Żegnam się z wami, szanowni koledzy Towarzystwa Naukowego, i życzę, aby dalsze prace wasze zakwitnęły na niwie naukowej, którą uprawiać macie.

Powyższe pismo obcą ręką zredagowałem w połowie miesiąca września roku 1866.

Ambroży Grabowski
własną ręką

¹⁵⁸ Krzysztof Zellner (1567–1637) – ksiądz, kronikarz.

¹⁵⁹ „Pamiętnik Warszawski” (1815–1823) – miesięcznik naukowo-literacki ukazujący się w Warszawie w latach 1815–1823.

¹⁶⁰ Feliks Jan Bentkowski (1781–1852) – filolog, historyk literatury, bibliograf, archiwista. Członek korespondent TNK. Zob. Stanisław Piotr Koczorowski, *Feliks Jan Bentkowski (1781–1852)*, w: PSB, t. 1, Kraków 1935, s. 440–442.

¹⁶¹ Archiwum Nauki PAN i PAU, Korespondencja Prezesa TNK z 1866 roku, sygn. TNK–73 (Testament Ambrożego Grabowskiego, rkps, k. 98–98v).

¹⁶² Józef Majer (1808–1899) – lekarz, antropolog, polityk, profesor i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, członek czynny i prezes TNK, członek czynny Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego i pierwszy prezes AU.

¹⁶³ Cholera morbus – ostra i zaraźliwa choroba zakaźna przewodu pokarmowego, której przyczyną jest spożycie

skażonego pokarmu lub wody. Zob. Konrad Wnęk, *Epidemia cholery w Krakowie w 1866 roku. Analiza demograficzna i przestrzenna*, „Przeszłość Demograficzna Polski”, T. 37: 2015, nr 3, s. 93–117.

¹⁶⁴ Józef Ignacy Kraszewski (1812–1887) – powieściopisarz, publicysta, historyk, krytyk literatury, rysownik, kolekcjoner, członek korespondent TNK i członek zagraniczny Wydziału Filologicznego AU.

¹⁶⁵ Lucjan Siemieński (1807–1877) – krytyk, publicysta, tłumacz, literat, polityk, bibliofil, kolekcjoner, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, członek czynny TNK i Wydziału Filologicznego AU. Zob. Elżbieta Kiślak, *Lucjan Hipolit Siemieński (1807–1877)*, w: PSB, t. 37/1, z. 152, Warszawa 1996, s. 23–28.

BIBLIOGRAFIA

Źródła niepublikowane

- Archiwum Nauki PAN i PAU
 — Zespół akt Towarzystwa Naukowego Krakowskiego
 Protokoły posiedzeń ogólnych prywatnych i publicznych
 TNK z lat 1834–1856, sygn. TNK–6, k. 27v.
 Protokoły posiedzeń ogólnych prywatnych TNK z lat
 1857–1860, sygn. TNK – 7, k. 10v.
 Protokoły posiedzeń ogólnych prywatnych TNK z lat
 1860–1870, sygn. TNK–8, k. 42.
 Protokoły posiedzeń Komitetu TNK z lat 1857–1858,
 sygn. TNK–10, k. 19v, 20, 25, 45v.
 Protokoły posiedzeń Komitetu TNK z lat 1863–1872,
 sygn. TNK–12, k. 53, 55–55v, 66v.
 Dziennik podawczy korespondencji z lat 1840–1860,
 sygn. TNK–28, k. 26v, 27v, 52v, 53, 55, 57, 64v, 75,
 96, 110.
 Dziennik podawczy korespondencji z lat 1860–1872,
 sygn. TNK–29, k. 26v, 42, 43v, 71v, 100v, 133v.
 Korespondencja Prezesa TNK z lat 1840–1845, sygn.
 TNK–30, k. 60, 78.
 Korespondencja Prezesa TNK z lat 1849–1850, sygn.
 TNK–36, k. 64, 77–77v.
 Korespondencja Prezesa TNK z lat 1851–1852, sygn.
 TNK–38, k. 50.
 Korespondencja Prezesa TNK z 1858 roku, sygn. TNK–
 46, k. 72–72v.
 Korespondencja Prezesa TNK z 1859 roku, sygn. TNK–
 48, k. 9–9v.
 Korespondencja Prezesa TNK z 1866 roku, sygn. TNK–
 73, k. 98–98v.
 Korespondencja Prezesa TNK z lat 1868–1869, sygn.
 TNK–79, k. 71, 73–74v.
 Korespondencja Prezesa TNK z lat 1868–1869, sygn.
 TNK – 79 (List Karola Estreichera z dnia 22 lutego
 1868 roku, rkps, k. 73–74v).
 Spisy ofiarodawców, listy składek i dary na rzecz budowy
 domu z lat 1857–1863, sygn. TNK–92, k. 2v.
 Protokoły posiedzeń Oddziału Nauk Moralnych TNK
 z lat 1856–1872, sygn. TNK–189, k. 8.
- Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie
 Księga Darów 1859–1871, sygn. PAU Rkps 3697, k. 8,
 9v, 32, 37–38, 38, 38v, 48, 53 53v, 63.

Źródła publikowane

- Ambroży Grabowski, „Tygodnik Ilustrowany”, 1861, nr 79.
 Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas”, 1868, nr 62.
 Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas”, 1868, nr 178.
 Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas”, 1868, nr 180.
 Lista imienna członków Towarzystwa Naukowego Kra-
 kowskiego z Uniwersytetem Jagiellońskim połączone-
 go od roku 1815 do roku 1843, „Rocznik Towarzystwa
 Naukowego Krakowskiego”, T. 17: 1843.
 Statut Towarzystwa Naukowego Krakowskiego z Uniwer-
 sytetem Jagiellońskim połączonego, „Rocznik Towa-
 rzystwa Naukowego Krakowskiego”, T. 16: 1841.
 Wężyk Franciszek, *Mowa prezesa Towarzystwa Na-
 ukowego na posiedzeniu publicznym dnia 26 lutego
 1859 r. w Krakowie i Sprawozdanie z czynności tegoż*

Towarzystwa z roku 1859, „Rocznik Cesarsko-Kró-
 lewskiego Towarzystwa Naukowego Krakowskiego
 z r. 1859”, T. 26: 1859.

*Zdanie sprawy z czynności rocznych Towarzystwa Na-
 ukowego z Uniwersytetem Jagiellońskim połączonego
 przez Alojzego Rafała Estreichera, rektora Uniwersy-
 tetu Jagiellońskiego i prezydującego w tymże Towa-
 rzystwie na posiedzeniu publicznym dnia 18 lutego
 1832 r.* „Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakow-
 skiego”, T. 15: 1833.

Opracowania

- Bąk-Koczarska Celina, *Józef Aleksander Łepkowski
 (1826–1894)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 18,
 Wrocław 1973.
 —, *Karol Roman Kremer (1812–1860)*, w: *Polski słownik
 biograficzny*, t. 15, Wrocław 1970.
 Brzózka Joanna, *Dzieje rodziny Florkiewiczów herbu
 Ozdoba z Młoszowej w XIX wieku*, Biblioteka Kra-
 kowska, nr 148, Kraków 2006.
 Danek Wincenty, *Józef Ignacy Kraszewski (1812–1887)*,
 w: *Polski słownik biograficzny*, t. 15, Wrocław 1970.
 Danowska Ewa, *Darczyńcy i ich dary dla Towarzystwa
 Naukowego Krakowskiego*, Biblioteki AU, Biblioteki
 PAU oraz Biblioteki Naukowej PAU i PAN, „Rocznik
 Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”, T. 66:
 2021.
 Drożdż Władysław, *Związki Ambrożego Grabowskiego
 z Kętami*, „Almanach Kęcki”, 1998, nr 2.
 Estreicher Karol, *Ambroży Grabowski (1782–1868)*, w:
Polski słownik biograficzny, t. 8, Wrocław 1959–1960.
 —, *Fotografia literatów warszawskich*, „Rocznik Kra-
 kowski”, T. 40: 1970.
 Gajkowska Cecylia, *Józef Edmund Paszkowski (1817–
 1861)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 25/1, z. 104,
 Wrocław 1980.
 Gasidło Władysław, *Ambroży Grabowski i jego krakowski
 świat*, „Almanach Kęcki”, 2003, nr 7.
 Grodziska Karolina, *Scientiarum Decor. Cmentarz Ra-
 kowicki w tradycji Polskiej Akademii Umiejętności*,
 Kraków 2002.
 Hanik Jan, Rosnowska Janina, *Wincenty Terencjusz Pol
 (1807–1872)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 27/1,
 z. 112, Wrocław 1982.
 Homola Irena, *Wiktor Adam Kopff (1805–1889)*, w: *Pol-
 ski słownik biograficzny*, t. 14, Wrocław 1968–1969.
 Hulewicz Jan, *Józef Majer (1808–1899)*, w: *Polski słow-
 nik biograficzny*, t. 19, Wrocław 1974.
 Kiślak Elżbieta, *Lucjan Hipolit Siemieński (1807–1877)*,
 w: *Polski słownik biograficzny*, t. 37/1, z. 152, War-
 szawa 1996.
 Koczorowski Stanisław Piotr, *Feliks Jan Bentkowski
 (1781–1852)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 1,
 Kraków 1935.
 Kosiek Zdzisław, *Adam Kacper Jakubowski (1801–
 1882)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 10, Wrocław
 1962–1964.
 Maciuk Marcin, *W trosce o narodowe pamiątki – ofiario-
 dawstwo na rzecz Towarzystwa Naukowego Krakow-*

- skiego w świetle materiałów archiwalnych, w: *Towarzystwo Naukowe Krakowskie w 200-lecie założenia (1815–2015). Materiały konferencji naukowej 9–10 grudnia 2015*, Kraków 2016.
- Meus Konrad, *Krakowski żywot Ambrożego Grabowskiego*, w: *Ambroży Grabowski*, Kęty 2018.
- Murawiec Wiesław Franciszek, *Paschalis Serwan (zm. 1803)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 36/1, z. 148, Warszawa 1995–1996.
- Niedziałkowska Ewa, *Ofiarodawcy obiektów kartograficznych dla Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Opis i znaczenie zbiorów*, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”, T. 60: 2015.
- Pachoński Jan, *Ignacy Grebel (1770–1799)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 8, Wrocław 1959–1960.
- Piech Tadeusz, Średniawa Bronisław, *Stefan Ludwik Kuczyński (1811–1887)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 16, Wrocław 1971.
- Rederowa Danuta, Stachowska Krystyna, *Ośrodek naukowy krakowski w świetle materiałów Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1841–1871*, „Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie”, T. 2: 1956.
- , *Z dziejów Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1815–1872. Karta z historii organizacji nauki polskiej pod zaborami*, Kraków 1998.
- Rydlewska Zofia, *Konstanty Tysskiewicz i jego kontakty z Towarzystwem Naukowym Krakowskim*, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”, T. 60: 20157.
- Schnaydrowa Bogumiła, *Działalność kolekcjonerska Towarzystwa Naukowego Krakowskiego*, „Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie”, T. 16: 1970.
- , *Ofiarodawcy Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Z badań nad proveniencją zbiorów Biblioteki PAN w Krakowie*, „Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie”, T. 21: 1975.
- Szafer Władysław, *Alojzy Rafał Estreicher (1786–1852)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 6, Kraków 19487.
- Szczepańska-Lange Elżbieta, *Wojciech Sowiński (1805–1880)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 41/1, z. 168, Warszawa 2002.
- Szyjowski Marian, *Władysław Ludwik Anczyc (1823–1883)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 1, Kraków 1935.
- Wiercińska Janina, *Antoni Oleszczyński (1794–1879)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 23, Wrocław 1978.
- Wnęk Konrad, *Epidemia cholery w Krakowie w 1866 roku. Analiza demograficzna i przestrzenna*, „Przeźrość Demograficzna Polski”, T. 37: 2015, nr 3.
- Prace Ambrożego Grabowskiego wymienione w artykule
- Grabowski Ambroży, *Groby, trumny i pomniki królów polskich w podziemiach i wnętrzu Katedry krakowskiej na Wawelu*, Kraków 1868.
- Grabowski Ambroży, *Początek ikonografii naszej*, Warszawa 1957.
- Grabowski Ambroży, *Zbieranka pomniejszych wiadomości w dziedzinie sztuk nadobnych*, Warszawa 1959.

Bernadeta Wilk – doktor; historyk, archiwista, kustosz Archiwum Nauki PAN i PAU; zainteresowania badawcze: historia XIX w., archiwistyka, historia nauki, edytorstwo źródeł, biografistyka, dzieje Krakowa, fotografia, zarządzanie dziedzictwem kulturowym.

AMBROŻY GRABOWSKI'S RELATIONSHIP WITH THE KRAKOW LEARNED SOCIETY

Ambroży Grabowski (1782–1868), elected an active member of the Krakow Learned Society (TNK) on March 18, 1837, made every effort to ensure that scholars and creators worthy of this honour were admitted to its ranks. Thanks to him, Antoni Oleszczyński, an engraver, and Wojciech Albert Sowiński, a pianist and composer, were accepted as correspondents of the TNK. The article shows Ambroży Grabowski as a donor to the Society. His sponsorship includes monetary donations, works of his own authorship, archival material and artefacts collected and gathered by him over the years. This eminent enthusiast of Krakow's history, science and culture enriched the Society's book collection by donating his publications: *Dawne grobowiska znajduwane w krakowskim* (Old graveyards found in the Krakow area, 1852), *Początek iconografii naszej* (The beginning of our iconography,

1858), *Zbiórka pomniejszych wiadomości w dziedzinie sztuk nadobnych* (A collection of minor information on the fine arts, 1859), and *Przewodnik do grobów królów polskich* (A guide to the graves of Polish kings, 1868). Ambroży Grabowski collected and donated a very extensive collection of various documents, manuscripts, old prints, calendars, maps and engravings. The most numerous gifts to the Society were made in 1862. On 4 March 1868, Ambroży Grabowski's 86th birthday, a delegation from TNK, comprising Józef Majer, Wincenty Pol and Józef Łepkowski, presented him with a commemorative photographic tableau of Warsaw editors, printers and booksellers. Two source documents, Ambroży Grabowski's autobiography and testament, which he donated to the Krakow Learned Society, are attached to the article.

Keywords: Ambroży Grabowski, Krakow Learned Society, gift, donation